

ANKASAM

bülten

16 Ekim 2022
SAYI: 2022/41

Türkmenistan'ın Türk Devletleri Teşkilatı'na Tam Üyeliği

27

Bulgaristan'da İstikrarlı
Bir Hükümet
Mümkün mü?

32

Latin Amerika'da Yükselen
Sol ve Rusya ile Çin'in
Bölgede Artan Etkisi

ANKASAM ANALİZ

- 03 İtalya'da Meloni Dönemi: Nasıl Bir Gelecek?**
Gamzel BAL
- 06 Orta Asya'dan Hindistan'a Yeni Hat: Fırsat mı, Risk mi?**
Emrah KAYA
- 08 Çin'in Rusya-Ukrayna Savaşı'na Bakışı Değişti mi?**
Dr. Cenk TAMER
- 10 Ukrayna'nın NATO Üyeliğine Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Nasıl Yaklaşıyor?**
Cemal Ege ÖZKAN
- 13 Rusya-Batı Mücadelesinin Bir Sonraki Adresi Transdinyester mi?**
Dr. Sabir ASKEROĞLU
- 16 Özbekistan-Macaristan İlişkilerinde Güçlü İşbirliği Arayışları**
Emrah KAYA
- 19 Rusya'nın Referandumlardan Beklentisi Ne?**
Aidana BAKTYBEK KYZY
- 21 Güney Kore-NATO Yakınlaşması**
Elcan TOKMAK
- 23 Avrupa Siyasi Topluluğu: Rusya'sız Yeni Bir Avrupa Düzeni mi?**
Dr. Sabir ASKEROĞLU
- 25 AB'de Doğalgazda Tavan Fiyatı Tartışması**
Sevinç İrem BALCI
- 27 Bulgaristan'da İstikrarlı Bir Hükümet Mümkün mü?**
Sibel MAZREK
- 30 Türkmenistan'ın Türk Devletleri Teşkilatı'na Tam Üyeliği**
Emrah KAYA
- 32 Latin Amerika'da Yükselen Sol ve Rusya ile Çin'in Bölgede Artan Etkisi**
Emrah KAYA
- 35 Balkanlar ve Avrupa'nın Enerji Arayışında LNG Seçeneği**
Cemal Ege ÖZKAN
- 38 2022 Bosna-Hersek Genel Seçimleri: Nasıl Bir Değişim?**
Mustafa ÇUHADAR
- 40 ABD'nin Pakistan ve Hindistan'a Bakışı Değişiyor mu?**
Dr. Cenk TAMER
- 42 Putin'in BDT Zirvesi'nde Verdiği Mesajlar**
Emrah KAYA
- 44 Ukrayna Savaşı'nın Gölgesinde Şi ve Putin İşbirliği**
Zeki Talustan GÜLTEN
- 47 Rusya Dondurulmuş Çatışma Bölgelerini Aktive Etmek İster mi?**
Dr. Doğancahan BAŞARAN
- 50 Kuzey Kore'nin Nükleer Denemelerindeki Artışın Sebebi Ne?**
Zeki Talustan GÜLTEN
- 52 Bosna Hersek Seçim Sonuçları ve Seçim Yasası Reformu**
Sibel MAZREK

BASINDA ANKASAM

- 54 Medya**

DERGİLER

- 55 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi Bölgesel Araştırmalar Dergisi**

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 20 06880,
Çankaya - Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta:
info@ankasam.org

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

Tasarım-Dizgi: Esra Karadağ

ANKASAM ANALİZ

İtalya'da Meloni Dönemi: Nasıl Bir Gelecek?

25 Eylül 2022 tarihinde İtalya'da yapılan genel seçimlerde İtalya'nın Kardeşleri (FdI), Kuzey Ligi ve Forza İtalya'dan oluşan sağ koalisyon, yaklaşık %44 oy almıştır. %26 oy alan Giorgia Meloni liderliğindeki aşırı sağcı FdI ise birinci parti olmuştur. Avro krizi, mülteci sorunu, Covid-19 salgını, Rusya-Ukrayna Savaşı ve tüm bunların ekonomik, siyasi, sosyal etkileri, sağ kanadın oy potansiyelini arttırmıştır.

2022 yılının Ekim ayı sonuna doğru yeni bir hükümet kurmak için aday gösterilmesi bekle-

nen ve nihayetinde İtalya'nın ilk kadın başbakanı olacak olan Meloni, kendisini aşırı sağcı olarak değil; vatansever ve geleneksel aile değerlerini savunan bir muhafazakâr şeklinde tanımlamaktadır. Seçim kampanyası boyunca "Ben bir kadını, ben bir anneyim, ben İtalyanı, ben Hıristiyanım." söyleminin diğer tüm konuların önüne geçerek kamuda sempati oluşturduğu söylenebilir.

Meloni, İtalya'nın bir Hıristiyan toplumu olduğunu ve böyle kalması gerektiğini belirtmekte-

Gamze BAL

dir. Bu yüzden de yabancı kültürlerle mücadele edilmesinin zaruri olduğunu savunmaktadır. Bu doğrultuda İtalya'da doğum oranının yükseltilmesi, LGBT'nin yasaklanması, İtalya'ya göçmen akışının durdurulması ve İslam'ın Avrupa için tehdit oluşturduğu argümanlarını kullanmıştır. Dolayısıyla Meloni'nin seçim kampanyasında ulusal kimlik vurgusu ön plana çıkmıştır.

Din, ülke, aile sloganlarını kampanya sürecinde sıklıkla kullanan Meloni, İtalya'nın kurucu üyesi olduğu Avrupa Birliği'yle (AB) ilgili sorgulayıcı bir yaklaşım benimsemektedir. Ulusal çıkarları AB'nin hedeflerinden üstün gören Meloni, AB entegrasyon sürecinde ulus-devletlerin önemli olduğuna inanmaktadır. [1]

Aynı zamanda Meloni, İtalya'nın Fransa ve Almanya'nın kalmayarak daha güçlü bir konuma ulaşması gerektiğini belirtmektedir. AB tarafı da normlara aykırı hareket edebileceği düşüncesiyle Meloni'ye şüpheli yaklaşmaktadır. Nitekim Avrupa Komisyon Başkanı Ursula Von der Leyen, demokratik ilkelerden uzaklaşılması durumunda bazı araçları kullanacaklarıyla ilgili Meloni'ye uyarıda bulunmayı ihmal etmemiştir.[2]

AB'nin, Macaristan'da Viktor Orban Hükümeti'ni AB değerlerine zarar veren bir otokrazi; Meloni'nin ise paralel fikirlere sahip olduğu Orban'ı, seçimleri kazanmış demokratik bir lider olarak tanımlaması,[3]birliğin Meloni'ye yönelik çekinceli yaklaşımında haklı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla AB içinde ama birlik değerleriyle mücadele eden liderlerin sayısındaki artış, birlik açısından tehdit oluşturmaktadır.

AB için diğer tehdit ise aşırı sağın yükselişidir. Refah Avrupa'sından krizler Avrupa'sına dönüşen kıtada, AB vatandaşları refah seviyelerinin düşüşünden duydukları rahatsızlıkları milliyetçi söylem benimseyen partilere verdikleri destekle göstermektedir. Nitekim yapılan son seçimlerde Fransa'da Marine Le Pen, Almanya'da Almanya için Alternatif Partisi (AfD) ve İsveç'te İsveç Demokratları'nın aşırı sağcı politikalarıyla oy oranlarını yükselttikleri görülmüştür. Bu nedenle Avrupa'da aşırı sağın yükselmeye devam etmesi, entegrasyondan ulus-devletçiliğe dönüş şeklinde değerlendirilebilir.

Öte yandan Meloni'nin İtalya'daki zaferi, Avrupa'daki diğer aşırı sağ partileri cesaretlendirecektir. Dolayısıyla önümüzdeki yıl seçimlerin gerçekleşeceği İspanya'da aşırı sağcı Vox Partisi'ne FdI'nın başarısı umut verecektir. Elbette İtalya'da Meloni liderliğindeki FdI'nın yükselişi, diğer partilere umut olmanın ötesine de gidemeyebilir. Çünkü ekonomik açıdan kırılgan bir yapıya sahip olan İtalya'nın AB mali desteğine bağımlılığı bulunmaktadır.

Covid-19 salgınının ardından yaşanan Rusya-Ukrayna Savaşı ve beraberinde gelen enflasyon, enerji ve gıda krizi ve seçim süreci derken; İtalyan ekonomisi birden fazla cephede mücadele etmek zorunda kalmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF), İtalya ekonomisiyle ilgili enerji ve gıda fiyatlarındaki artışın tüketicilerin reel gelirini olumsuz etkileyeceği, yüksek faiz oranları ve güvensiz ortamın özel yatırımları azaltacağı, firmaların planlara göre üretimlerini küçülteceği, devlet ve bankalar için fonlama maliyetinin artacağı gibi[4] iç açıcı olmayan açıklamalarda bulunmuştur. Dolayısıyla İtalya açısından 200 milyar avroluk AB fonu, mevcut süreçte kritik bir öneme sahiptir.

Bu noktada Meloni'nin iki seçeneği bulunmaktadır; ya popülist söylemlerine devam ederek AB'yle çatışmayı seçecek ya da AB fonuna erişmek için yönetim ve adalet sisteminde reformları uygulayarak uzlaşmacı bir siyaset benimseyecektir. Meloni'nin AB bütçe kurallarına uygun hareket edeceği yönünde seçim öncesi yaptığı açıklamalarından[5] hareketle ikinci seçeneği tercih edeceği ve pragmatik bir politika yürüteceği öngörülebilir.

Meloni'nin pragmatik yaklaşımına bir diğer örnek de Rusya-Ukrayna Savaşı'dır. Meloni, bu süreçte Rusya'yı kınarken; Ukrayna Hükümeti'ni koşulsuz desteklemiştir. Atlantikçi anlayışı savunan ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) destekçisi olan Meloni, özgürlükler-otokrasiler savaşında diğer Batılı paydaşlarıyla uyumlu hareket eden bir İtalya vaadinde bulunmuştur.

Meloni'nin koalisyon ortakları Salvini ve Berlusconi ise AB'nin Rusya'ya yönelik yaptırımlarının etkinliğini sorgulamış ve ateşkese varmak için Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e karşı daha yumuşak bir yaklaşım içerisinde olmuştur.[6]Salvini ve Berlusconi'nin söylemlerinin yanı sıra sağ partilerin Rusya'yla tarihsel bağları düşünüldüğünde, yeni dönemde Roma-Moskova yakınlaşmasının söz konusu olabileceği endişeleri vuku bulmuştur. Meloni'nin Rusya'nın 30 Eylül 2022 tarihinde Ukrayna'daki dört bölgeyi ilhak etmesine ilişkin bunun yasal

ve siyasi bir değerinin olmadığı, Rusya'nın tüm Avrupa'yı tehdit ettiği minvalindeki açıklamaları,[7] Meloni'nin Berlusconi ve Salvini'nin ikircikli yaklaşımında bir denge unsuru oluşturacağı ve dolayısıyla İtalya'nın mevcut Ukrayna politikasının sürdüreceği varsayılmaktadır.

Meloni, "Ukrayna düşerse, büyük kazanan sadece Putin'in Rusya'sı değil; aynı zamanda Şin'in Çin'i olacak ve Avrupa kendisini Çin etkisi altında bulma riskiyle karşı karşıya kalacak"[8] şeklindeki ifadeleriyle, Ukrayna'ya destek verilmesi gerektiğinin altını çizirken; İtalya için Rusya ve Çin'in aynı ölçüde tehdit oluşturduğunu belirtmiştir. Oysa İtalya, Mario Draghi döneminde sonlandırılan Çin'in Kuşak Yol Projesi'nde Batılı ülkeler arasında liderliği üstlenmiş; bu işbirliği kapsamında Çin'in İtalya alt yapısına yönelik çeşitli yatırımları olmuştur.[9] Beş Yıldız Hareketi başta olmak üzere, bazı politikacılar tarafından İtalya ekonomisini canlandırmak için Çin pazarının ekonomik fırsatlarından faydalanılması gerektiği hatırlatılmıştır.[10] Ancak belirtildiği üzere, Meloni döneminde İtalya-Çin ilişkilerinin Atlantikçi anlayışın gölgesinde şekilleneceği anlaşılmakta ve Batı ittifakı içinde Roma'nın zayıf bir halka olmayacağı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Meloni, popülist söylemleriyle aşırı sağ destekleyen tabanı ikna etmeyi başarmış ve konjonktürün de etkisiyle Avrupa'da yükselen aşırı sağ dalgasına ivme kazandıracak bir zafer elde etmiştir. Meloni, yaptığı açıklamalarla bu zaferden endişe duyan kesimleri yatıştırmaya çalışan bir duruş sergilemektedir. Ancak başbakanlığı döneminde sağ siyasetten uzaklaşıp uzaklaşmayacağı; pragmatik mi yoksa ideolojik mi davranacağı konusundaki muğlaklık, kabinenin belirlenmesiyle netlik kazanacaktır.

[1] Alissa Pavia, "Which Giorgia Meloni will Washington get?", Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/which-giorgia-meloni-will-washington-get/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[2] "EU's Von Der Leyen Delivers Veiled Warning To Italy's Right Wing", Reuters, <https://www.reuters.com/world/europe/eus-von-der-leyen-delivers-veiled-warning-italys-right-wing-2022-09-23/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[3] Federica Pascale, "Italy's Meloni Backs Orbán, Says Hungary Is 'Democratic'", Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/italys-meloni-backs-orban-says-hungary-is-democratic/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[4] "Italy: Staff Concluding Statement of the 2022 Article IV Mission", International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/05/19/italy-staff-concluding-statement-of-the-2022-article-iv-mission>,(Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[5] Angelo Amente, Giselda Vagnoni, Crispian Balmer, "Italy's Meloni Says Public Finances Will Be Safe In Her Hands", Reuters, <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-italys-meloni-says-public-finances-will-be-safe-her-hands-2022-08-25/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[6] "Italy's Lurch To The Right Triggers Diplomatic Storm On Eve Of Election", Politico, <https://www.politico.eu/article/italys-lurch-to-the-right-triggers-international-furore-election-vladimir-putin-silvio-berlusconi-matteo-salvini-ursula-von-der-leyen-decent-people/>,(Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[7]"Italy's Meloni Slams Russia After Ukraine Annexations", Daily Times, <https://dailytimes.com.pk/1005808/italys-meloni-slams-russia-after-ukraine-annexations/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[8] Ludovica Meacci, "Italy's Right Is Torn on Ukraine but United on China", Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2022/09/27/italy-china-russia-right/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[9] "BRI Shouldn't Fall Victim To Italy's Current Political Atmosphere", Global Times, <https://www.globaltimes.cn/page/202209/1276262.shtml>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[10] Nicola Casarini, "Italy's China Card in EU-US Relations", The diplomat, <https://thedi diplomat.com/2020/12/italys-china-card-in-eu-us-relations/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Orta Asya'dan Hindistan'a Yeni Hat: Fırsat mı, Risk mi?

Orta Asya, kuzey-güney ve doğu-batı yönlü koridorlarla Avrasya'yı ulaşım ve taşımacılık konusunda birbirine bağlayan en önemli bölgedir. Zira bulunduğu konum itibarıyla Rusya, Çin ve Hindistan'ın komşusu olarak kabul edilebilir. Bu nedenle bölgeyi içeren yeni koridor projeleri geliştirilmekte ve hayata geçirilmektedir. Orta Asya'da günümüzde en etkin olan hatlardan biri Çin ile Avrupa arasındaki Orta Koridor'dur. Bu kapsamda bölgesel aktörler, yeni güzergahlar hayata geçirebilmek için inisiyatif almaktadır.

Orta Asya'nın koridorlar noktasındaki en önemli aktörlerinden biri de kuzey-güney ve doğu-batı güzergahlarında kilit ülke konumunda olması nedeniyle Özbekistan'dır. Orta Koridor üzerindeki istikrarlı devletlerden olan Özbekistan, Rusya'dan Hindistan'a uzanan rotada da bir merkeze dönüşmek istemektedir. Bu kapsamda Özbekistan'ın geliştirmeye çalıştığı çeşitli projeler vardır. Bunlardan ilki, kısa süre önce fizibilite çalışmalarına başlanan ve amacı Çin'in batıya erişmesindeki en önemli eksikliği tamamlamak olan Çin-Kırgızistan-Özbekistan Koridoru'dur. Ayrıca Taşkent yönetimi, Orta Asya'nın deni-

Emrah KAYA
ANKASAM Orta
Asya Uzmanı

zlere ulaşan merkezi haline gelmek için Tirmiz-Mezar-ı Şerif-Kabil-Peşaver güzergahlı Trans-Afgan Ulaştırma Koridoru'nu da Pakistan'la uzlaşma içinde hayata geçirmeyi amaçlamaktadır.

Orta Asya'da koridorlar bağlamında özellikle de Güney Asya boyutuyla Türkmenistan ve Özbekistan iki önemli ülke olarak ön plana çıkmaktadır. Nitekim son dönemde en çok tartışılan konulardan biri de Özbekistan-Türkmenistan-İran (Çabahar)-Hindistan (Mumbai) güzergahında yeni bir koridor inşa edilmesidir. Bu amaçla Özbekistan Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu'nun (UNESCAP) heyetleri arasında 20 Eylül 2022 tarihinde bir toplantı düzenlenmiştir.

Söz konusu toplantıda çeşitli konular tartışılmış ve güzergahın fizibilite çalışmalarının hızlandırılması kararlaştırılmıştır. Hattın temel işlevi ise Orta Asya ile Hindistan arasındaki 3,2 milyar dolarlık ticareti, engelsiz hale getirmektir. Üstelik koridor sayesinde bu rakamın daha da artırılması planlanmaktadır. Zira Özbekistan ile Hindistan arasındaki ticaret hacminin en kısa süre içerisinde 1 milyar dolara ulaştırılması hedeflenmektedir.[1]

Özbekistan-Türkmenistan-İran (Çabahar)-Hindistan (Mumbai) rotasını içeren koridor, Özbekistan'a ve Orta Asya'ya denizlere erişme hususunda avantaj sağlasa da aslında birçok açıdan risklidir. Öncelikle bu koridorun üzerindeki bazı ülkelerin Batı Dünyası'nın yaptırımlarına maruz kaldığı belirtilmelidir. Buna karşılık Orta Asya devletleri ise çok yönlü-yönlü dış politikalarıyla Batı ülkeleri de dahil olmak üzere birçok aktör ve bölgeyle sağlıklı münasebetler geliştirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla yaptırımların ekonomik boyutu, bu koridor girişiminin ölü bir yatırım olma ihtimalini beraberinde getirmektedir.

Diğer taraftan koridorlar konusundaki en önemli mesele, güzergah güvenliğinin sağlanmasıdır. Ancak mevzu bahis koridor kapsamında planlanan rotada yer alan bazı ülkelerde siyasi istikrarsızlıklar gözlemlenmektedir. Bunun geçici bir durum olduğu düşünülse de bölgede faaliyet gösteren terör örgütleri, meseleyi çok daha çetrefilli hale getirmektedir. Bunlardan en önemlisi ise Çin'in yaptırımlarına yönelik saldırılarıyla ön plana çıkan terör örgütü Belucistan Kurtuluş Ordusu'dur. Bu örgütün sadece Pakistan'da değil; İran'da da terör eylemlerinde bulunduğu bilinmektedir. Bu da güzergahın istikrarsızlaşması ve yaptırımların zarar görmesi olasılığını güçlendirmektedir.

Tüm bunlara ek olarak Çabahar Limanı, bölgedeki en tartışmalı limanlardan biridir. Her ne kadar Hindistan, Çabahar Limanı'na yatırım yapmış ve geliştirmiş olsa da bu hamle, Yeni Delhi-Pekin hattındaki rekabetin bir neticesidir. Zira Çabahar Limanı'nın karşısında Çin'in desteklediği ve Pakistan'a ait olan Gwadar Limanı

bulunmaktadır. Orta Asya devletlerinin Çabahar Limanı üzerinden denizlere açılmaya çalışması, bölgesel denklemleri de etkileyecektir.

Bu noktada vurgulanması gereken husus, Özbekistan başta olmak üzere Orta Asya ülkelerinin en kısa mesafeden denizlere ve Hindistan'a ulaşmak istemesidir. Lakin bunun güvenlik risklerinin yüksek olduğu ve orta-uzun vadede fırsatlardan ziyade; tehditler barındırdığı ifade edilebilir. Bu yüzden de Orta Koridor merkezli girişimlerin daha rasyonel olduğu söylenebilir. Son dönemde Hazar merkezli işbirliklerine artan ilgi ise bölge devletlerinin bu farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. Bu bilincin gelişiminde ise Taşkent'in ortaya koyduğu vizyon son derece önemlidir.

Öte yandan Orta Koridor'la uyumlu bir biçimde Hindistan'ı da içerecek bir güzergahın tesis edilmesi tartışılmaktadır. Zira Afganistan'ın Herat kentine kadar ulaşan Lapis Lazuli Güzergahı'nın Pakistan üzerinden Hindistan'a kadar uzatılması gündemdedir. Lapis Lazuli ile Trans-Afgan Ulaştırma Koridoru'nun Kabil gibi bir merkezde birleştirilmesi, Orta Koridor'un kapsamını genişleteceği gibi, Orta Asya devletlerinin kazanımlarını da arttıracaktır. Çünkü Orta Koridor'a dahil olan ülkelerin Avrasya'daki jeopolitik ve jeoekonomik önemi düşünüldüğünde, bu koridorun istikrarsızlaşma ya da olumsuz karşılama ihtimali, diğer seçeneklere kıyasla çok daha zayıftır. Üstelik Afganistan'ın bölgesel projelere eklenmesi de oldukça önemlidir. Çünkü bu durum, söz konusu ülkedeki istikrara katkı sağlayacağı için Orta Asya'nın güvenliğini de arttıracaktır.

Sonuç olarak Orta Asya, sadece Asya'nın değil; Avrasya coğrafyasının merkezidir. Gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi planlanan birçok proje, Orta Asya'nın jeopolitik önemini teyit etmektedir. Bu noktada hayata geçirilmesi planlanan projelerin orta ve uzun vadeli kazanımlarının özelde Özbekistan'ın ve genelde ise Orta Asya'nın jeopolitik, jeostratejik ve jeoekonomik önemini arttıracacağı öne sürülebilir. Bu nedenle de bölge devletlerinin sermayeyi en verimli şekilde kullanacakları öngörülebilir. Dolayısıyla Taşkent yönetimi, Hindistan'a ulaşmak için geliştireceği risksiz projelerle hem Özbekistan'ın hem de Orta Asya'nın kuzey-güney ve doğu-batı güzergahlarındaki konumunu merkezileştirecektir.

[1] "Development of Uzbekistan-Turkmenistan-Iran-India Transport Corridor Discussed in Tashkent Meeting", Business Turkmenistan, <https://business.com.tm/post/9199/obsuzhden-proekt-razvitiya-transportnogo-koridora-uzbekistanturkmenistaniranindiya>, (Erişim Tarihi: 26.09.2022).

ANKASAM ANALİZ

Çin'in Rusya-Ukrayna Savaşı'na Bakışı Değişti mi?

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ukrayna'daki savaşı sürdürme noktasındaki son ısrarından ve özellikle de nükleer tehdide başvurmasından sonra Çin'in Ukrayna Savaşı'yla ilgili görüşlerinin değişip değişmediği merak edilmektedir. Batı'da oluşan genel kanaat göre, Rusya-Çin dostluğu limitlerine ulaşmış ve artık düşüşe geçmeye başlamıştır. Örneğin 3 Ekim 2022 tarihinde Eski Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Bakanı Henry Kissinger, Çin Devlet Başkanı Şi Cinqing'in Rusya'yı Ukrayna Savaşı'nda desteklemenin yanlış olduğuna kanaat getirdiğini ve bu yüzden savaşa ilgili görüşünü değiştirmiş olabileceğini söylemiştir. [1] Kissinger'a göre; Cinqing, Ukrayna Savaşı başlamadan önce, Rus mevkidaşı Vladimir Putin'e "açık bir çek" vermiştir. Bu desteğin sebebi, Rusya'nın Ukrayna'da hızlı bir zafer elde edeceğine inanmasıdır.

Putin'in, bu savaşın hızlı ve sancısız bir şekilde sonuçlanacağı konusunda Çinli mevkidaşını ikna ederek onun desteğini kazanmış olma ihtimali yüksektir. Çünkü savaştan önce Rusya'nın üst düzey kurmayları, harekât planının son derece başarılı olacağı konusunda Putin'i ikna etmiş ve cesaretlendirmiş gibi görünmekteydi. Dolayısıyla savaştan önce Putin'in kazanacağı konusundaki güveni tamdı.

Anlaşılan o ki; Putin, 2022 yılının Şubat ayında Kış Olimpiyatları çerçevesinde Pekin'e gittiği sırada bu güveneyi Çinli yetkililere de aşılamayı başarmıştır. Buna mukabil Çin, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasından kendisinin de karlı çıkacağını ve bu saldırının Batı'nın hegemonyasını zedelemek ve ona ders vermek için faydalı olacağını düşünmüş olabilir. Gerçekten de Pekin, Batı'nın dünyayı yönettiği ve uluslararası

Dr. Cenk TAMER
ANKASAM
Asya-Pasifik
Uzmanı

düzenin tek hegemonu olduğu algısıyla mücadele etmek ve bu kaniyi yıkmak için Moskova'nın yanında yer almak istemiş olabilir. Ancak Rusya'nın savaşta başarısız olması ve Batı'nın yaptırımlarının getirdiği ekonomik yükler, Cinqing'in fikirlerini değiştirmesinde etkili olmuştur, denebilir.

Dış politika ve ekonominin birbiriyle yakından bağlantılı olduğu dikkate alınır, Çin'in özellikle de yaşanan nüfus, yüksek mali borçlar ve emlak krizi de dahil olmak üzere artan iç sorunlarla karşı karşıya kaldığı ve bu durumun dış politikayı etkilediği sonucuna varılabilir. Bu yüzden de Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi esnasında yapılan ikili görüşmelerde Çin ve Rusya liderleri, ticaret ve tarım gibi alanlarda işbirliğini genişletme konusunda anlaşırken; askeri işbirliğinden söz edilmemiştir.[2] Bu bağlamda Rusya ve Çin'in ortaklıklarının kalıcı olmadığı, stratejik ortaklık kuramadıkları ve geçici bir işbirliği yaptıkları söylenebilir. Çünkü iki devlet, Ukrayna meselesinde görüldüğü üzere, dış politikada mutlak bir işbirliği geliştirmemiştir. Öyle ki; Çin, Rusya'nın askeri seferberlik duyurusunun ardından Ukrayna'da müzakere ve ateşkes çağrısında bulunmuştur. Konuyla ilgili açıklama yapan Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Wang Wenbin, "Tüm tarafların güvenlik endişelerine cevap verilecek şekilde müzakereler yoluyla ateşkes yapılması çağrısında bulunuyoruz." demiştir.[3]

Putin'in seferberlik ilanının Pekin'i hayal kırıklığına uğrattığı söylenebilir. Çünkü bu savaştan en fazla zarar gören ve endişe duyan aktörlerden biri de Çin'dir. Bu rahatsızlığın temel sebebi, Rusya'nın Ukrayna'daki savaşla ilgilenirken; Çin'in yardımına gelemeyecek olmasıdır. Pekin açısından böyle bir risk vardır. Bir diğer ifadeyle Rusya, Ukrayna'daki savaşını sürdürürken; Çin, Tayvan'la ilgili rahat karar alamamaktadır. Çünkü Moskova'nın desteğine güvenmemektedir. Ukrayna'daki savaş bitince Çin, Tayvan'la birleşme operasyonu için cesaret toplayabilir. Kısacası Çin, bu savaşın bitmesini daha çok kendi çıkarları için istemektedir.

Üstelik Putin'in hırslı politikaları, Çin nezdinde makul veya kabul edilebilir olmaktan çıkmaktadır. Bunun en net göstergesi, Özbekistan'daki ŞİÖ Zirvesi'nde yaşanmıştır. Zirve esnasında kameralar karşısında Cinqing, Putin'le el sıkışırken gergin bir gülümseme gerçekleştirmiş ve ardından ciddi bir şekilde Rus liderin yanından uzaklaşmıştır.[4] Bu tavırdan sonra Putin, "Çin'in endişelerini anlıyorum." şeklinde açıklama yapmak durumunda kalmıştır. Nitekim bu zirvede Cinqing, Rusya'yla birlikte çalışarak dünyada istikrarı sağlayabileceklerinin mesajını vermiştir. Buna rağmen Putin'in savaş yanlısı tutumunun Çin'i rahatsız ettiği öne sürülebilir.

Pekin'in Ukrayna Savaşı'nda Moskova'ya desteğini azaltmasının bir diğer nedeni ise Çin'in askeri-savunma güvenliğinin riske

girecek olmasıdır. Normal şartlarda Çin, Rusya'ya askeri açıdan bağımlıdır. Ancak Ukrayna Savaşı'nda Rus Ordusu'nun yaşadığı kayıplar, askeri ürünlerin tedarik ve ikmalinde yaşanan sıkıntılar, Moskova'yı Pekin'e muhtaç duruma getirmiştir. Rusya, daha önceden sattığı askeri ürünlerin geliştirilmiş veya modernize edilmiş halini artık Çin'den geri almaktadır. Nitekim, savaşın ilk aylarında Washington'un ortaya attığı iddiaya göre Rusya, askeri mühimmatı giderek tükendiği için Çin'den askeri yardım istemiştir.[5] Hem Moskova hem de Pekin, bunu yalanlamışsa da iddiaların doğru olma ihtimali vardır. Ancak bu yardım, ilk değildir. Normalde Çin, söz konusu ürünlere ilişkin sevkiyatı zaten Rusya'ya yapmaktadır. Buradaki fark, silah satışının "askeri yardım" olarak nitelendirilmesidir.

Halihazırda Çin'in Rusya'ya sattığı askeri ürünler; insansız hava araçları bileşenleri, arazi araçları, radyasyona dayanıklı elektronik bileşenler ve çip tedariki şeklinde sıralanabilir. Mevcut durumda ise Rusya, Ukrayna Savaşı'ndaki kayıpları nedeniyle Çin'den karadan havaya füzeler, İHA'lar, istihbaratla ilgili teçhizat ve zırhlı ve lojistik araçlar da talep etmektedir. Dolayısıyla savaşın uzaması Çin'in kendi savunma zafiyetini de ortaya çıkarabilir. Tayvan'la ilgili planlar yaptığı bir dönemde Pekin, askeri açıdan güçlü olmak isteyecek ve hatta Rusya'nın desteğini arkasında görmeyi arzulayacaktır.

Sonuç olarak Pekin, ulusal çıkarları doğrultusunda Rusya-Ukrayna Savaşı'na bakışını revize etmektedir. Bunu, Çin'in Rusya'yla ilişkilerini yeniden kalibre etme çabası olarak yorumlamak mümkündür. Zira Ukrayna meselesi nedeniyle Rusya-Çin ilişkilerinde açık bir kırılma yaşandığını söylemek de çok doğru olmayacaktır.

[1] "Xi Jinping May 'Recalibrate' After Miscalculation of Siding with Russia, Henry Kissinger Says", SCMP, <https://www.scmp.com/news/china/article/3194737/xi-jinping-may-recalibrate-after-miscalculation-siding-russia-henry>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[2] "Xi And Putin Vow Mutual Support, But Military Backing Unlikely, Analysts Say", SCMP, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3192805/xi-and-putin-vow-mutual-support-military-backing-unlikely>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[3] "China Calls for Negotiations, Cease-Fire in Ukraine After Russia's Military Mobilization Announcement", AA, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/china-calls-for-negotiations-cease-fire-in-ukraine-after-russias-military-mobilization-announcement/2690808>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[4] "Is China About to Turn on Russia?", Unherd, <https://unherd.com/2022/10/is-china-about-to-turn-on-russia/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[5] "China Reverses Roles in Arms Trade with Russia", FT, <https://www.ft.com/content/dc4bc03c-3d9d-43bd-91db-lede084e0798>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Ukrayna'nın NATO Üyeliğine Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Nasıl Yaklaşıyor?

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 30 Eylül 2022 tarihinde Ukrayna'ya ait Herson, Zaporijya, Donetsk ve Luhansk bölgelerinin ilhakını onaylayan kararnamele imzalamıştır.[1] Bu gelişmenin ardından Ukrayna Cumhurbaşkanı Vladimir Zelenski, Kiev'in hızlandırılmış bir prosedürle Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) üye olmak için başvuracağını ifade etmiştir.[2]

2 Ekim 2022 tarihinde ise Orta ve Doğu Avrupa'da yer alan dokuz ülkenin devlet başkanı, Rusya'nın Ukrayna topraklarını ilhak etmesini asla tanımayacaklarını ilan eden bir bildiri yayınlamıştır. Bu ülkeler arasında Çekya, Estonya, Letonya, Litvanya, Karadağ, Kuzey Makedonya, Polonya, Romanya ve Slovakya yer almaktadır. Ayrıca söz konusu devletler, NATO'nun on dört yıl önce aldığı ve Ukrayna'nın gelecek yıl

Cemal Ege ÖZKAN

larda ittifaka katılma isteğini destekleyen kararın arkasında durduklarını vurgulamıştır. Buna karşılık bahsi geçen bildiriye yer almayan devletler arasında Macaristan, Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan ve Slovenya bulunmaktadır.[3]

Bildiriye önemli kılan noktalardan biri, imzası bulunan dokuz ülkenin de NATO üyesi olmasıdır. Ayrıca bu ülkelerin Orta ve Doğu Avrupa'da Rusya'ya yönelik tehdit algılamalarının daha yüksek olan devletler olduğu da bilinmektedir.

Belirtmek gerekir ki; bahsi geçen dokuz ülkenin böyle bir bildiriye imza atmaları sürpriz olmamıştır. Zira Baltık ve Doğu Avrupa ülkeleri, Moskova yönetiminin 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya yönelik başlattığı saldırının ardından sıranın kendilerine gelebileceğinden endişe duymaktadır.[4] Özellikle de Baltık Devletleri gerek NATO gerekse de Avrupa Birliği (AB) içinde Rusya'yı sınırlandırmayı amaçlayan kararlarda genellikle ön safhalarda yer almaktadır. Öyle ki bu devletler, kısa bir süre önce Ruslara sınırların kapatmış ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in seferberlik kararından kaçan Rus vatandaşlarına bile sığınma hakkı vermeyeceklerini açıklamıştır.[5] Dolayısıyla Baltık ülkelerinin Ukrayna'nın NATO üyeliğini en çok destekleyecek devletler olacağı öngörülebilir.

Mevzubahis bildiriye imza atan dokuz ülkenin arasında Polonya, Çekya ve Slovakya da yer almaktadır. Polonya'nın Doğu Avrupa'daki Rus karşıtlığının merkezini oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu bildiriye imza atması oldukça olağandır. Polonya ve Çekya'nın Rusya-Ukrayna Savaşı başından itibaren Moskova yönetimine karşı şahin bir politika izledikleri görülmektedir.

Karadağ ve Kuzey Makedonya yönetimlerinin de bildiriye imzaları vardır. Öncelikle bu iki ülke, en yeni NATO üyeleridir. Podgoritsa, ittifaka 2017 yılında katılmışken; Üsküp ise 2020 senesinde üye olmuştur. Bu özelliklerinden ötürü iki devletin de NATO genişlemesine ve dolayısıyla Ukrayna'nın ittifaka üyeliğine sıcak baktığı öne sürülebilir.

Öte yandan bildiriye imza atan ülkeler kadar atmayan devletlerin de yaklaşımı önemlidir. Örneğin Bulgaristan Cumhurbaşkanı Rumen Radev, 4 Eylül 2022 tarihinde savaş sona erene kadar Ukrayna'nın NATO üyeliğine karşı olduğunu belirtmiştir.[6] Bulgaristan'da eski Başbakan Kiril Petkov'un 2022 yılının Haziran ayında güven oyu alamaması nedeniyle devrilmesinin ardından Radev'in de Bulgaristan siyasetindeki nüfuzu artmıştır.

Söz konusu dönemde Sofya'nın Ukrayna'ya yönelik politikasında belirgin değişiklikler yaşanmıştır. Zira geçici hükümet, Rus devlet şirketi Gazprom'la doğalgaz görüşmelerine başlamış ve en azından 2022 yılı sonuna kadar geçerli olan anlaşma uyarınca doğalgaz tedarikini sürdürerek enerji güvenliğini sağlamak istemiştir. Bilhassa kış aylarının yaklaşması, Bulgaristan'daki karar alıcıların Pektov'a kıyasla Kiev'e karşı mesafeli bir yaklaşım benimsemesine neden olmuştur. Örneğin 29 Eylül 2022 tarihinde Ukrayna'nın Bulgaristan'dan ağır silahlar talep ettiği; fakat geçici hükümetin bu isteği geri çevirdiği bilinmektedir.[7] Ayrıca 2 Ekim 2022 tarihinde gerçekleşen seçimlerde Rus yanlısı kimliğiyle dikkat çeken üç farklı partinin[8] toplamda %23-24 oy almaları ve Bulgaristan'daki yeni hükümette yer alıp almayacakları da Sofya'nın Kiev'in NATO üyeliğine yönelik tutumunu etkileyebilir.

Bildiriye imzası bulunmayan bir başka Doğu Avrupa ülkesi ise Macaristan'dır. Budapeşte'nin Ukrayna'nın hızlandırılmış NATO üyeliğine yaklaşımının olumlu olmayacağı ifade edilebilir. Bu husus, Budapeşte'nin Moskova'yla olan ilişkilerinden ziyade; Kiev'le yaşadığı ihtilaflarla ilgilidir.

Mevzubahis durumu açmak gerekirse Macaristan Hükümeti, Kiev yönetiminin Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Macaristan'dan kopan ve halihazırda Ukrayna'nın bir bölgesi olan Transkarpatya'daki azınlık topluluklarına uyguladığı politikardan rahatsızdır. Zaten bu nedenle Macaristan, 2019 yılında bölgedeki seçimlerin sonucunu etkilemeye çalışmakla suçlanmış ve Budapeşte, bu anlaşmazlıktan ötürü Ukrayna'nın NATO üyelik müzakerelerini engellemiştir.[9] Dolayısıyla Macaristan'ın Ukrayna'nın üyeliği konusunda bu meseleyi yeniden gündeme getirmesi mümkündür.

Hırvatistan'ın da bildiriye imza atmadığı görülmektedir. 8 Ağustos 2022 tarihinde Hırvatistan Cumhurbaşkanı Zoran Milanovic, Rusya'ya yönelik yaptırımların işe yaramadığını dile getirmiş ve bahsi geçen yaptırımların Hırvatistan'a zarar verdiğini belirtmiştir.[10] Böylece Hırva-

tistan, Macaristan'dan sonra Rusya'ya yönelik yaptırımların işe yaramadığını dile getiren AB ve NATO üyesi ikinci ülke olmuştur. Dolayısıyla Zagreb yönetiminin bildiriye imza atmamasının sürpriz olmadığı söylenebilir.

Sonuç olarak Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Ukrayna'nın NATO üyeliği konusunda bir konsensüs içinde olmadıkları vurgulanmalıdır. Bu durumda ise mevzubahis ülkelerin Rusya'dan algıladıkları tehdidin boyutu ve enerji faktörü etkili olabilmektedir. NATO'nun yapısı gereği alınacak her kararın tüm üye devletler tarafından onaylanması gerekmektedir. Bu durum ise Ukrayna'nın üyeliğinin sürüncemede kalmasına neden olabilir.

[1] "Putin Signs Decrees Paving Way for Annexing Ukraine Territories of Kherson and Zaporizhzhia", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/29/putin-to-sign-treaty-annexing-territories-in-ukraine-kremlin-says>, (Erişim Tarihi:04.10.2022).

[2] "Zelenskyy is Pushing for Fast-Track NATO Membership. Does Ukraine Have a Fighting Chance to Join the Club?", Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/zelenskyy-is-pushing-for-fast-track-nato-membership-does-ukraine-have-a-fighting-chance-to-join-the-club/>, (Erişim Tarihi:04.10.2022).

[3] "Presidents of 9 NATO Countries Condemn Russian Annexations in Ukraine", Al Arabiya English, <https://english.alarabiya.net/News/world/2022/10/02/Presidents-of-9-NATO-countries-condemn-Russian-annexations-in-Ukraine>, (Erişim Tarihi:04.10.2022).

[4] Cenk Tamer, "NATO'nun Rusya'yla Mücadelesinde "Bölünme" ya da İşbirliği", ANKASAM, <https://www.ankasam.org/natonun-rusya-yla-mucadelesinde-bolunme-ya-da-isbirligi/>, (Erişim Tarihi:05.10.2022).

[5] "Baltic States Say They Will Not Grant Asylum to Russians Fleeing Military Mobilisation", Schengen News, <https://www.schengenvisainfo.com/news/baltic-states-say-they-will-not-grant-asylum-to-russians-fleeing-military-mobilisation/>, (Erişim Tarihi:04.10.2022).

[6] "Bulgarian President Against Ukraine's Membership in NATO", Euractiv, https://www.euractiv.com/section/all/short_news/bulgarian-president-against-ukraines-membership-in-nato/, (Erişim Tarihi:04.10.2022).

[7] "Ukraine Asked Bulgaria for Heavy Weapons- the Caretaker Government Refused", Novinite, <https://www.novinite.com/articles/216910/Ukraine+asked+Bulgaria+for+Heavy+Weapons++the+Caretaker+Government+Refused>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[8] Bu partiler, sırasıyla aldıkları oy oranlarına göre şu şekildedir: Yeniden Doğu Partisi (Vazrazhdane) %10.17, Bulgaristan Sosyalist Partisi (BSP) %9.30 ve Bulgar Yükselişi Partisi (BV) %4.62'dir. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. "Elections in Bulgaria: Can a Government be Formed? Lowest Voter Activity in 32 Years", Novinite, <https://www.novinite.com/articles/216951/Elections+in+Bulgaria%3A+Can+a+Government+be+Formed%3F+Lowest+Voter+Activity+in+32+years>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[9] William Natrass, "Hungary's 'Pro-Russia' Stance was Inevitable", Politico, <https://www.politico.eu/article/hungary-pro-russia-stance-inevitable/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[10] "Croatian President Says Western Sanctions Aren't Working", BNE Intellinews, <https://www.intellinews.com/croatian-president-says-western-sanctions-aren-t-working-252879/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

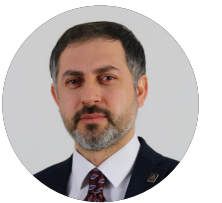
ANKASAM ANALİZ

Rusya-Batı Mücadelesinin Bir Sonraki Adresi Transdinyester mi?

20-26 Eylül 2022 tarihlerinde Moldova Cumhurbaşkanı Maia Sandu, Birleşmiş Milletler (BM) 77. Genel Kurulu Toplantısı'na katılmak için Amerika Birleşik Devletleri'ni (ABD) ziyaret etmiştir. Sandu, ülkesine döndüğünde ise Moldova Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırmıştır. Ayrıca Sandu'nun ABD'ye uçtuğu uçakta Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in de yer aldığı görülmüştür. Bu da

tarafların Rusya'nın bölge politikalarına dair işaretlerde bulunduğu izlenimini oluşturmuştur. BM Toplantısı sırasında yaptığı konuşmada ise Sandu, Moldova'nın bağımsızlığını kazanmasından itibaren dile getirdiği milli tezlerini şu sözlerle ifade etmiştir.[1]

"Rus birliklerinin bölgedeki yasadışı varlığı, tarafsızlığımızı tehdit ediyor ve ülkemizin güven-

Dr. Sabir ASKEROĞLU
ANKASAM Avrasya Uzmanı

liğine yönelik riskleri arttırıyor. Rus birliklerinin koşulsuz ve eksiksiz olarak geri çekilmesini ve tüm bölge için tehdit yaratan Kolbasna'daki depolarda bulunan mühimmatların imha edilmesini istiyoruz.”

Sandu'nun yaptığı açıklama, Kişinev yönetiminin geçmiş söylemlerinden farklı olmasa da uluslararası sistemin içinde bulunduğu durum nedeniyle geniş yankı uyandırmıştır. Bunun nedeni ise Rusya-Ukrayna Savaşı'dır. Zira Moskova yönetimi, Ukrayna'ya askeri müdahale gerçekleştirmiş ve bu ülkenin çeşitli bölgelerini uluslararası hukuka aykırı bir biçimde ilhak etmiştir. Üstelik Kremlin, nükleer silah kullanabileceği yönünde tehditlerde de bulunmaktadır. Bu da Moldova'nın Transdinyester Sorunu'na dair kaygılarını arttırmaktadır. Çünkü Kremlin'in bu sorunu da askeri güç kullanarak çözmeye çalışacağı yönünde iddialar gündeme gelmektedir.

Hali hazırda Transdinyester Bölgesi'ndeki yapı ile Moldova arasındaki müzakereler dondurulmuş durumdadır. Bunun sebebi ise Kişinev'in Ukrayna Savaşı'nın başlamasının ardından Tiraspol'le yürütülen görüşmelere ara vermesidir. Yani Moldova Hükümeti, olayların nasıl bir sürece evrileceğini izlemeyi tercih etmiştir. Böylece Kişinev, Transdinyester üzerinde baskı oluşturmak istemiştir. Sandu'nun 28 Eylül 2022 tarihinde verdiği röportajda kullandığı şu ifadeler ise Tiraspol'ün endişelerini arttırmıştır:[2]

“Jeopolitik bir fırsat ortaya çıktığında, bu çatışmayı çözülebilecek hazırlıkta olmamız gerektiğini her zaman söyledim. Ukrayna, savaşı kazandığında, jeopolitik bir fırsat oluşabilir. Fakat asıl amacımız, çatışmaya barışçıl bir çözüm bulmak. Ve şimdi zamanın geldiğine inanan herkese cevap veriyorum: Bizim için en önemli şey, Transdinyester'in hem sağ hem de sol kıyısında barışı korumaktır.”

Diğer taraftan Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un 1 Eylül 2022 tarihinde Rus Barış Güçlerinin güvenliğine tehdit olarak değerlendirebilecek her türlü eylemi, Rusya'ya yapılan bir saldırı şeklinde kabul edeceklerini belirttiği de hatırlanmalıdır.[3] Lavrov'un açıklamasının ardından Eski ABD Avrupa Kuvvetleri Komutanı Ben Hodges şunları söylemiştir:[4]

“Belki de Ukrayna ve Moldova'nın Transdinyester Sorunu'nu çözmeye zamanı gelmiştir. Kremlin, bunu durduramaz. Transdinyester sakinleri, Rusya'ya zincirle bağlı kalmak istiyor mu? Yoksa daha parlak bir gelecek için bir umut var mı?”

Anlaşılabileceği üzere hem Moskova hem de Tiraspol, Transdinyester Sorunu'nun Kişinev'in beklentilerine uygun biçimde çözülmesine yönelik adımlar atılabileceğini düşünmekte ve bundan çekinmektedir. Bu yüzden de Tiraspol, Kişinev'le müzakereden yana olduğunu ima etmektedir. Hatta Kremlin de bunu desteklemektedir. Fakat Moldova, Transdinyester'deki yönetimin liderleriyle görüşmek istememektedir. Bir diğer ifadeyle Kişinev, doğrudan bir diyalog kurulmasını değil; tüm meselelerin “Yeniden Entegrasyon Bürosu” aracılığıyla çözülmesini arzulamaktadır.[5]

Moldova, özellikle de Rusya-Ukrayna Savaşı'nın yarattığı uluslararası konjonktürden yararlanarak Transdinyester'e yönelik hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadır. Bu yüzden de Sandu, ABD dönüşünde Güvenlik Konseyi'ni toplamıştır. Ayrıca Sandu, konuya ilişkin yaptığı açıklamada şu değerlendirmelerde bulunmuştur:[6]

“Moldova Cumhuriyeti'nin doğu bölgelerindeki Moldova vatandaşlarının kısmi seferberliğe dahil olma riski var. Bu tür eylemleri önlemek için Rusya'nın yanında savaşacak ve Rus pasaportuna sahip kişilerin Moldova vatandaşlığından çıkarılması seçeneğini analiz ediyoruz. Paralı asker olmak isteyen Moldova vatandaşlarına daha ağır cezalar verilmesi ihtimalini de değerlendiriyoruz.”

Transdinyester sakinlerinin bir bölümü, aynı zamanda Rusya vatandaşıdır. Dolayısıyla Moskova'nın söz konusu bölgeyi seferberliğe dahil etmesi halinde, Moldova-Rusya ve Moldova-Transdinyester ilişkileri daha da kötüleşebilir. Kişinev, mevzubahis senaryoya iki sebeple karşı çıkmaktadır. Birincisi, bu yöndeki bir girişimin Moldova'nın egemenliğinin ihlali anlamına gelecek olmasıdır. İkincisi ise Kiev'in Kişinev'in müttefiki konumunda bulunmasıdır. Dolayısıyla Moldova, vatandaşlarının Rus Ordusu için savaşmasını kabul edilemez görmektedir.

Öte yandan Transdinyester yönetiminin bölgede yaşayan insanları Rusya'ya destek için savaşa göndermesi durumunda, bölgenin Ukrayna Ordusu'nun hedefi haline gelmesi de mümkündür. Oysa ki Kiev, Transdinyester Sorunu'nda hem garantör hem de arabulucudur. Ancak Rus Barış Güçlerinin bölgedeki varlığının Ukrayna'yı rahatsız ettiği de bilinmektedir.

Kremlin ise bölgenin Rus sınırlarına uzaklığının ve bu nedenle de savunulmasının zor olacağını farkındadır. Üstelik mevcut statükonun bozulması, Rusya'nın çıkarlarına aykırı bir denklem yaratabilir. Buna rağmen Kremlin'in Transdinyester bölgesine müdahale etmesi, bir olasılık olarak varlığını korumaktadır. Lakin bu tarz bir hamle, Rus kuvvetlerinin Ukrayna'nın güneybatısında yer alan Odessa'yı kontrol etmesini gerektirmektedir. Bu durumda Moskova, Transdinyester'e müdahalede bulunarak burayı ilhak edip kendi toprağı şeklinde tanımlayabilir. Fakat sahadaki dengeler göz önünde bulundurulduğunda, bu olasılığın zayıf olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Moldova Hükümeti, Transdinyester Sorunu'nun çözümü konusundaki müzakereleri durdurmuş ve Ukrayna Savaşı'nın seyrini beklemeğe karar vermiştir. Eğer ki; Rusya'nın kayıpları artarsa, Kişinev'in Kiev ve Batı'yla hareket ederek bölgedeki statükoyu kendi lehine çevirmek isteyeceği öngörülebilir. Aksi senaryoda ise Rusya, Ukrayna'nın güneybatısında kontrol ettiği alanlara bağlı olarak Transdinyester'i de ilhak etmeye çalışabilir.

[1] “Санду призвала с трибуны ООН вывести российские войска, незаконно размещенные в Приднестровском регионе”, JurnalTV, <https://www.jurnaltv.md/news/cd3725c38431984f/sandu-prizvala-s-tribuny-oon-vyvesti-rossijskie-voyska-nezakonno-razmeshchennye-v-pridnestrovskom-regione.html/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[2] “Победа Украины может поспособствовать решению проблемы Приднестровья-президент Молдовы”, Evropeyskaya Pravda, <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2022/09/28/7147708/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[3] “Лавров заявил, что действия против миротворцев в Приднестровье будут считаться нападением на РФ”, Tass, <https://www.interfax.ru/russia/860242>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[4] “Генерал Ходжес: Возможно, пора Украине и Молдове решить приднестровский вопрос”, Evropeyskaya Pravda, <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2022/09/4/7146141/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[5] “Лавров заявил, что Россия следит за интересами русскоязычных в Молдове: реакция Кишинёва”, SP, <https://esp.md/ru/sobytiya/2022/09/01/lavrov-zayavil-chto-rossiya-sledit-za-interesami-russkoyazychnyh-v-moldove#>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[6] “Санду пригрозила лишить гражданства молдаван, которые будут воевать на стороне России”, Tass, https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/15866543?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Özbekistan-Macaristan İlişkilerinde Güçlü İşbirliği Arayışları

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Özbekistan ve Macaristan, çeşitli seviyelerde ilişki kurmaya başlamıştır. İki ülke arasındaki münasebetler, ilk dönemlerde coğrafi uzaklık nedeniyle sınırlı kalmışsa da hem Orta Koridor hem de Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), taraflar arasındaki ilişkilerin gelişmesine hız kazandırmıştır.

3 Eylül 2018 tarihinde o dönemdeki ismi Türk Konseyi olan TDT'nin altıncı zirvesine iki ülkenin lideri de katılmıştır. Bu zirvede Macaristan gözlemci üye olurken; Özbekistan ise 15 Ekim 2019 tarihli yedinci zirvede tam üye olmuştur. Bu gelişme, ilişkilerin çok boyutlu ve yapısal bir formatta ilerlemesine imkân tanımıştır.

Emrah KAYA
ANKASAM Orta
Asya Uzmanı

Özbekistan ile Macaristan arasındaki münasebetlerin gelişmesinde devlet başkanları tarafından düzenlenen karşılıklı ziyaretler belirleyici olmaktadır. Mevzubahis ziyaretlerden biri de 29 Mart 2021 tarihinde Macaristan Başbakanı Victor Orban tarafından gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sırasında siyasi, ticari, teknik, kültürel ve insani alanlarda işbirliğinin geliştirilmesine dair ortak bir tutum sergilenmiştir. Ayrıca taraflar, ilişkilerini "stratejik ortaklık" seviyesine çıkarma konusunda hazır olduklarını belirtmiştir.

Söz konusu ziyaret, taraflar arasındaki iktisadi ilişkilerin gelişmesine dair bir iyi niyet göstergesi olarak yorumlanabilir. Özellikle de iki ülke arasındaki ticaret hacminin son dört yılda üç katına çıkması ve Özbekistan-Macaristan İş Konseyi Birinci Toplantısı'nın yapılması, bunun göstergesidir.[1] Ayrıca ziyaret vesilesiyle Özbekistan-Macaristan işbirliğinin sağlam temellere oturduğu ve iki devletin doğru zamanda temas kurduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda tarımdan nükleere kadar her alanda ilişkilerin gelişeceği belirtilmiş ve hatta bunun Orta Asya-Orta Avrupa boyutunun bulunacağı ifade edilmiştir. Bu konuda Orban, Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Şevket Mirziyoyev'den yardımcı olması istenmiştir.[2]

Gelişen ikili münasebetlerin yansıması olarak Sayın Mirziyoyev, 3-4 Ekim 2022 tarihlerinde Budapeşte'yi ziyaret etmiştir. Ziyaretin gündemini ekonomik, kültürel ve insani ilişkiler oluştururken; stratejik ortaklığın derinleştirilmesi ve çok yönlü işbirliğinin genişletilmesi de ele alınmıştır. Ayrıca liderler, TDT bünyesinde yürütülen işbirliği süreçleri de dahil olmak üzere uluslararası ve bölgesel politikalar konusunda görüş alışverişinde bulunmuştur.[3]

Sayın Mirziyoyev'in ziyaretinin birçok açıdan önem arz ettiği söylenebilir. Öncelikle iki devlet de TDT'nin tam ve gözlemci üyeleridir. Söz konusu ziyaretin 11 Kasım 2022 tarihinde Özbekistan'ın Semerkant şehrinde düzenlenecek TDT Zirvesi'nden önce yapılması, devletlerin işbirliği ve entegrasyon sürecine hız kazandırma niyetinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan Macaristan'ın Orta Koridor'un Avrupa'daki merkezi olduğu bilinmektedir. Özbekistan'ın da Orta Koridor'da kilit önemini bulduğu düşünüldüğünde, taraflar arasında coğrafi bağımlılık olduğu iddia edilebilir. Bu coğrafi ilişkinin çeşitli sektörler üzerinden derinleştirilmeye çalışıldığı da öne sürülebilir. Zaten bu nedenle liderler arasındaki görüşmenin ardından hükümetler ve bakanlıklar nezdinde 15 anlaşma imzalanmıştır. Ayrıca tarım, ulaştırma, ilaç, tekstil, gıda, elektrik, su tasarrufu ve sanayi sektörlerinde işbirliği yapılması da kararlaştırılmıştır. Tüm bunlara ek olarak taraflar, iki ülke arasındaki ticaret hacmini 500 milyon dolara çıkarma hedefinde mutabık kalmıştır.[4]

Anlaşılacağı üzere hem Taşkent hem de Budapeşte, diplomatik ilişkileri güçlendirme konusunda kararlıdır. Sayın Mirziyoyev'in ziyaretiyle birlikte Özbekistan, bu ülkede diplomatik misyon açma kararı almıştır. Macaristan'ın ise zaten Taşkent'te Büyükelçiliği vardır. Şüphesiz Özbekistan'ın Budapeşte'de Büyükelçilik açacak olması, ilişkilerin daha kurumsal bir mahiyet kazanmasını sağlayacaktır.

Son olarak vurgulamak gerekir ki; ziyaret vesilesiyle taraflar, ilişkilerin "stratejik ortaklık" seviyesine yükseltilmesi için "Ortak Bildiri" imzalamıştır. Mevzubahis durum, Türk devletleri arasındaki entegrasyon süreçlerinin güçlendiğini göstermektedir. Zira Özbekistan'ın bu konuda attığı adımlar dikkat çekicidir. Örneğin 2021 yılının Aralık ayında Kazakistan'la "Müttefiklik Deklarasyonu" imzalayan Özbekistan'ın kurulan üst düzey temaslar sayesinde Türkmenistan'la da "stratejik ortaklık" ilişkisini derinleştirmeyi amaçladığı belirtilmektedir.

Sonuç olarak Özbekistan ile Macaristan arasındaki ilişkiler, gelişme ve derinleşme eğilimindedir. Bunda devlet başkanlarının karşılıklı ziyaretleri belirleyici olmaktadır. Söz konusu durum ise Orta Koridor'a olumlu yansımakta ve tarafların Doğu-Batı etkileşiminin kilit aktörleri haline gelmesini sağlamaktadır.

[1] "Shavkat Mirziyoyev and Viktor Orban Hold A Narrow-Format Meeting", Uz Daily, <http://www.uzdaily.com/en/post/64516>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[2] "Orbán: Hungarians and Uzbeks 'Held Hands at the Right Time'", Hungary Today, <https://hungarytoday.hu/orban-uzbekistan-hungary-mirziyoyev-szijarto/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[3] "President of Uzbekistan to Pay Official Visit to Hungary", President of the Republic of Uzbekistan, <https://president.uz/en/lists/view/5572>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[4] "Uzbekistan to Open Diplomatic Mission in Hungary", AKI Press, https://akipress.com/news:681606:Uzbekistan_to_open_diplomatic_mission_in_Hungary/, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Rusya'nın Referandumlardan Beklentisi Ne?

23 Eylül 2022 tarihinde Rusya, Ukrayna'nın Donetsk, Luhansk, Zaporijya ve Herson bölgelerinde referandumlar düzenlemiştir. Bu gelişme, Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı uluslararası hukuka aykırı bir şekilde ilhak ederken uyguladığı yöntemi, mevcut savaşta da kullandığını göstermektedir. Düzenlenen referandumların ardından Luhansk'ta %98,42, Donetsk'te %99,23 Zaporijya'da %93,11 ve Herson'da %87,05 oranında Rusya'ya katılım yönünde oy kullandığı açıklanmıştır.[1]

Bu noktada belirtmek gerekir ki; söz konusu referandumlar hem Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü ve egemenliğini ihlal etmesi bakımından Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'na ve dolayısıyla uluslararası hukuka hem de Ukrayna Anayasası'na aykırıdır. Nitekim Ukrayna Anayasası'nın 73. maddesi, ülk-

enin bir bölümünün başka devlete katılması da dahil yapılacak bir referandumun tüm Ukrayna'da düzenlenmesini öngörmektedir.[2] Diğer taraftan referandumun Rusya'nın kanunlarına da uygun olmadığı söylenebilir. Zira Rus yasaları da herhangi bir referandumun en az dört ay önceden duyurulması gerektiğini belirtmektedir.[3] Öyleyse Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, niçin süreci büyük bir aceleyle yürüterek oldubitti yapmaya çalıştı?

Öncelikle Putin, Ukrayna Ordusu'nun Harkov'daki başarılı operasyonlarının ardından Rusya'nın geri çekilmeye başlamasının yarattığı olumsuz havayı kırmak istemiş olabilir. Ayrıca Rus liderin kararında Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Semerkant Zirvesi'nde aldığı tepkilerin de rol oynadığı söylenebilir. ŞİÖ Zirvesi, çatışmaların uzaması ve somut başarılar

**Aidana
BAKTYBEK KYZY**

sağlanamaması hasebiyle Rusya'nın prestij kaybettiğini gözler önüne sermiştir. Buna bağlı olarak da her geçen gün daha da yalnızlaşan bir Rusya gerçeği vardır. Bu yalnızlık ortamında ise savaşı tırmandırmayı tercih etmiştir. Böylece Putin, Rusya'nın hala savaşı kazanabilecek güçte olduğu mesajını vermeyi seçmiştir. Çünkü özellikle de Ukrayna Ordusu'nun Balakleya, Kupiansk ve Izyum'u kurtarması, savaşta bir kırılma yaratmış ve savaşın kazanabileceği noktasında Rus halkının inancını sarsmıştır.

Tahmin edileceği üzere referandumlar, savaşın sürdürülebilmesi noktasında Rus toplumuna bir gerekçe sunmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda referandumlar, kısmi seferberlik kararını da temellendirmektedir. Zira referandumlar vesilesiyle ilgili bölgelerin Rus topraklarına katıldığı dile getirilmeye başlanmıştır. Böylece Rus halkından da sınırlarına sahip çıkmasını isteyen bir Kremlin yönetimi vardır.

Öte yandan Putin'in referandum hamlesinde uluslararası konjonktür de etkili olmuştur. Çünkü 16 Ekim 2022 tarihinde Çin Komünist Partisi Kongresi ve 8 Kasım 2022 tarihinde de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ara Seçimleri yapılacaktır. Kuşkusuz söz konusu seçimler, Rusya'nın Ukrayna politikasını da etkileyecektir. Putin, ilgili seçimlerin ardından oluşabilecek müzakere ortamına hazırlıksız yakalanmak istememekte ve bir anlamda elini yükseltmektedir. Yani Rusya, referandumları bir araç olarak görmektedir. Lakin uluslararası toplumun ve özellikle de Batılı devletlerin Moskova'nın mevzubahis eylemini kınadıkları da göz ardı edilmemelidir.

Bununla birlikte Moskova, referandumları taarruza geçen Ukrayna Ordusu'nu durduracak bir hamle şeklinde değerlendirmiştir. Yani Rusya, referandum yapılan bölgelere yönelik Ukrayna'nın yapacağı operasyonları, kendi topraklarına yönelik bir saldırı şeklinde nitelendirecek ve caydırıcı etki yaratmaya çalışacaktır. Fakat konuya ilişkin yaptığı açıklamada Ukrayna Dışişleri Bakanı Dmitry Kuleba şunları söylemiştir:[4]

"Ne sahte 'referandumlar' ne de Rusya'daki kısmi 'seferberlik' ilanı hiçbir şeyi değiştirmeyecek. Ukrayna, topraklarını özgürleştirme hakkına sahiptir ve özgürleştirecektir."

Kuleba'nın açıklamasına karşılık Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ise referandumların düzenlendiği bölgelerde tüm Rus yasa ve doktrinlerinin geçerli olacağını belirterek Rusya'nın nükleer doktrinine atıf yapmıştır.[5] Esasen bu açıklama, nükleer caydırıcılığın kullanılması suretiyle Rusya'nın işgal ettiği yerleri elinde tutma çabası şeklinde değerlendirilebilir.

Öte yandan başta Kuzey Kafkasya olmak üzere Rusya'nın pek çok bölgesinde seferberlik kararına karşı çıkan eylemler düzenlenmiştir. Bu protestolar, referandumların Kremlin'in düşündüğü gibi Rus toplumunu savaşa ikna etmek bir yana; ülkedeki istikrarsızlığın artabileceğine işaret etmektedir. Fakat Rusya'da güçlü bir protesto geleneğinin bulunmadığı da bilinmektedir. Bu yüzden de sokak hareketlerinin büyümesi beklenmemektedir. Dolayısıyla Moskova yönetimine geri adım attırarak bir gelişmenin yaşanması pek mümkün değildir.

Sonuç olarak Rusya'nın düzenlediği referandumlar, Ukrayna'nın egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün ihlal edildiğini göstermektedir. Bu yüzden de uluslararası hukuka aykırıdır. Fakat görünen o ki; Moskova, savaşı tırmandırma ve nükleer caydırıcılığını ortaya koyma hamlesiyle, Kiev'e sahadaki mevcut statükoyu kabul ettirmek istemektedir. Bu statükonun Ukrayna'ya kabul ettirilmesi amacıyla ülkenin farklı bölgelerinde de referandumların düzenlenmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

[1] "Херсонской и Запорожской областях подвели итоги референдума", E1.ru, <https://www.e1.ru/text/politics/2022/09/28/71687603/>, (Erişim Tarihi: 29.09.2022).

[2] "Референдумы" на захваченных Россией территориях Украины-почему они незаконны", BBC News, <https://www.bbc.com/russian/features-63001280>, (Erişim Tarihi: 29.09.2022).

[3] Aynı yer.

[4] "Псевдореферендумы: Ни Украина, ни международное сообщество не признают их ничтожные результаты", Русская служба «Голоса Америки», <https://www.golosameriki.com/a/referenda-occupied-territory/6755,544.html>, (Erişim Tarihi: 29.09.2022).

[5] "Ядерная доктрина РФ будет распространяться и на "новые" территории – Лавров", Украинская правда, <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/09/24/7368942/>, (Erişim Tarihi: 29.09.2022).

ANKASAM ANALİZ

Güney Kore-NATO Yakınlaşması

28-30 Haziran 2022 tarihleri arasında İspanya'nın başkenti Madrid'de Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) Devlet Başkanları Zirvesi düzenlenmiştir. NATO üyesi devletlerin yanı sıra Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya ve ilk kez Güney Kore, NATO ortakları olarak bu zirveye katılmıştır. Güney Kore, NATO'nun Asya'daki partnerleri arasında NATO'da misyonu bulunmayan yegâne ülke konumundaydı. Ancak Madrid Zirvesi'nde misyon açma konusunda isteğini dile getirmiş ve 28 Eylül 2022 tarihinde bu isteği kabul edilmiştir.[1]

Güney Kore, büyük güçler arasında dengeli bir dış politika izlerken; değişen konjonktür nedeniyle NATO'ya yaklaşmaya başlamıştır. İlk olarak belirtmek gerekir ki Güney Kore, 5 Mayıs 2022 tarihinde NATO Ortak Siber Savunma Mükemmeliyet Merkezi'ne (CCDCOE) katılan ilk Asyalı

ülke olmuştur. Bu durum, Çin'i oldukça rahatsız etmiş ve buna cevaben attığı tweette Çin devletine bağlı Global Times'in editörü Hu Xijin, "Güney Kore, eğer komşularına karşı düşmanca tavır takınırsa, sonu Ukrayna gibi olacak." ifadelerini kullanmıştır.[2]

Diğer taraftan Ukrayna Savaşı, Rusya'nın kısmi seferberlik ilanından sonra gelen nükleer tehditle beraber Kuzey Kore tehlikesini artırmıştır. Tüm bu durumlar ise Güney Kore'nine NATO'ya yaklaşmasını hızlandırmıştır.

NATO Devlet Başkanları Zirvesi

NATO'nun 28 Haziran 2022 tarihinde Madrid'de düzenlenen devlet başkanları zirvesinde gündem, Rusya özelinde yoğunlaşmış olsa da gerek Güney Kore'nin güvenlik önceliği gerekse de

Elcan TOKMAK

Japonya, Güney Kore ve ABD arasında gerçekleşen görüşmeler göz ardı edilemeyecek şekilde Asya-Pasifik'in ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Söz konusu durum, Seul yönetimi açısından hem Rusya hem de Kuzey Kore bağlamında incelenebilir. Öncelikle Rusya, Ukrayna Savaşı'nda başka bir egemen devletin topraklarının işgalini güvenlik endişelerini bahane ederek meşrulaştırma çabası içerisine girmiştir.

Mevzubahis gelişme, Kuzey Kore'nin ilerleyen dönemlerde güvenlik endişelerini bahane ederek herhangi bir saldırı düzenleme ihtimalini güçlendirmektedir. Bu nedenle Seul yönetimi açısından kabul edilemez bir hadisedir. Nitekim Güney Kore lideri Yoon Suk-yeol'un zirvede yaptığı konuşma sırasında Seul'un güvenlik ve dış politikasını NATO'nun Rusya'ya karşı sergilediği sağlam duruşla birleştirmek istediğini dile getirdiği görülmüştür. [3] Ayrıca Pyongyang yönetiminin 2022 yılı içerisinde 32 tane füze denemesi yapması da Güney Kore'nin NATO'yla güçlü ilişkiler kurması noktasında Seul'u cesaretlendirmektedir.[4]

Dahası yukarıda da belirtildiği üzere, zirvede Japonya, Güney Kore ve ABD arasında görüşmeler gerçekleşmiştir. Görüşmelerde "Özgür ve Açık Hint-Pasifik" vurgusu ön plana çıkmıştır. Bunun ise Çin'in bölgedeki faaliyetlerine yükselen itirazı yansıttığı söylenebilir. Mesela 2022 yılının Nisan ayında Çin ile Solomon Adaları arasında imzalanan güvenlik anlaşmasının taslağının basına sızması, ilgili devletlerin kaygılarını arttıran olaylar açısından güzel bir örnek teşkil etmektedir. Sızdırılan taslak, Çin'in Solomon Adaları'nda kolluk kuvvetlerine eğitim vermesinin yanı sıra bu ülkede deniz üssü açma potansiyelini de barındırdığı için ABD ve Avustralya'nın alarma geçmesine neden olmuştur.[5]

Her ne kadar Güney Kore, zirveye katılımının Çin'e karşı algılanmaması gerektiğini belirtse de Pekin yönetimi, yaşananlardan rahatsız olduğunu gösteren adımlar atmıştır. Nitekim Global Times'da 28 Eylül 2022 tarihinde yayınlanan analizde, Güney Kore-NATO yaklaşmasının bölgedeki ayrışmaları derinleştireceği ifade edilmiş ve bu hamlenin uzun vadede ekonomik ve güvenlik anlamında Seul'e zarar vereceğinin altı çizilmiştir.[6]

Güney Kore'nin NATO Misyonu ve NAC + 4 Görüşmeleri

Güney Kore'nin Brüksel Büyükelçiliği'ni NATO misyonu olarak yeniden düzenleme isteği, ittifak tarafından 28 Eylül 2022 tarihinde kabul edilmiştir. Bu gelişme, belirsizliklere gebe bir uluslararası düzlemde Madrid Zirvesi'ndeki olumlu havanın devamı olarak NATO-Güney Kore ilişkilerinin geliştiğinin en önemli göstergesidir.

Seul yönetiminin izlediği "Önce Kore" şeklinde sloganlaştırılan dış politika anlayışı, zaman zaman Çin ve Rusya gibi devletlere yakınlaşma sinyalleri verse de son dönemde meydana gelen gelişmeler, Pekin ve Moskova'yla mesafe koymasına yol açmıştır.

Daha önce de ifade edildiği üzere, Güney Kore'nin güvenlik anlayışının merkezinde Kuzey Kore'nin doğrudan veya dolaylı tehditleri yer almaktadır. Bu bağlamda Rusya'nın uluslararası hukuku göz ardı ederek yayılmacı politikalar gütmemesinin dolaylı yoldan Pyongyang yönetimini cesaretlendirme potansiyeli vardır. Ayrıca Çin'in Kuzey Kore'nin nükleer yasasına tatmin edici bir tepki vermemiş olması da [7] Seul'u Pekin'e karşı temkinli davranmaya itmektir.

Diğer taraftan 27 Eylül 2022 tarihinde gerçekleşen NAC+4 toplantısına Güney Kore'nin de katılım sağlaması oldukça önemlidir. NAC+4, otuz NATO üyesini, dört Asya-Pasifik ortak ülkesini ve ittifaka üye olmak isteyen İsveç ile Finlandiya'yı ifade etmektedir. Görüşmelere katılan devletler, Kuzey Kore'den kaynaklanan nükleer tehdidin Avrupa güvenliğiyle ilişkili olduğunu belirtmiş ve Rusya-Ukrayna Savaşı sürerken nükleer tehlikenin ihmal edilemez bir tehdit olduğuna dikkat çekmiştir.[8]

Sonuç olarak NATO'nun Madrid Zirvesi'nden bu yana var olan güvenlik kaygılarının yanında Güney Kore'yi endişelendirecek birçok gelişme yaşanmıştır. Kuzey Kore'nin nükleer kapasitesini arttırması ve nükleer yasası ise söz konusu kaygıları arttırmıştır. Dahası Rusya'nın eylemleri de dolaylı yoldan Kuzey Kore'ye cesaret vermektedir. Pekin ise Seul'un beklediği tepkiyi vermemetedir. Bu da Güney Kore'nin NATO'yla ilişkilerini geliştirmesini hızlandırmaktadır.

[1] Nam Hyun-Woo, "South Korea's Mission to NATO Approved", The Korea Times, www.koreatimes.co.kr/www/nation/2022/09/113_338900.html, (Erişim Tarihi: 5 Ekim 2022).

[2] Charlie Campbell, "South Korea's Intelligence Agency Has Joined NATO's Cyber Defense Unit. China Isn't Happy", Time, time.com/6173812/south-korea-cyber-nato-china/, (Erişim Tarihi: 06 Ekim 2022).

[3] Sukjoon Yoon, "Can South Korea Bridge NATO and the US Indo-Pacific Strategy?", The Diplomat, thediplomat.com/2022/07/can-south-korea-bridge-nato-and-the-us-indo-pacific-strategy/, (Erişim Tarihi: 3 Ekim 2022).

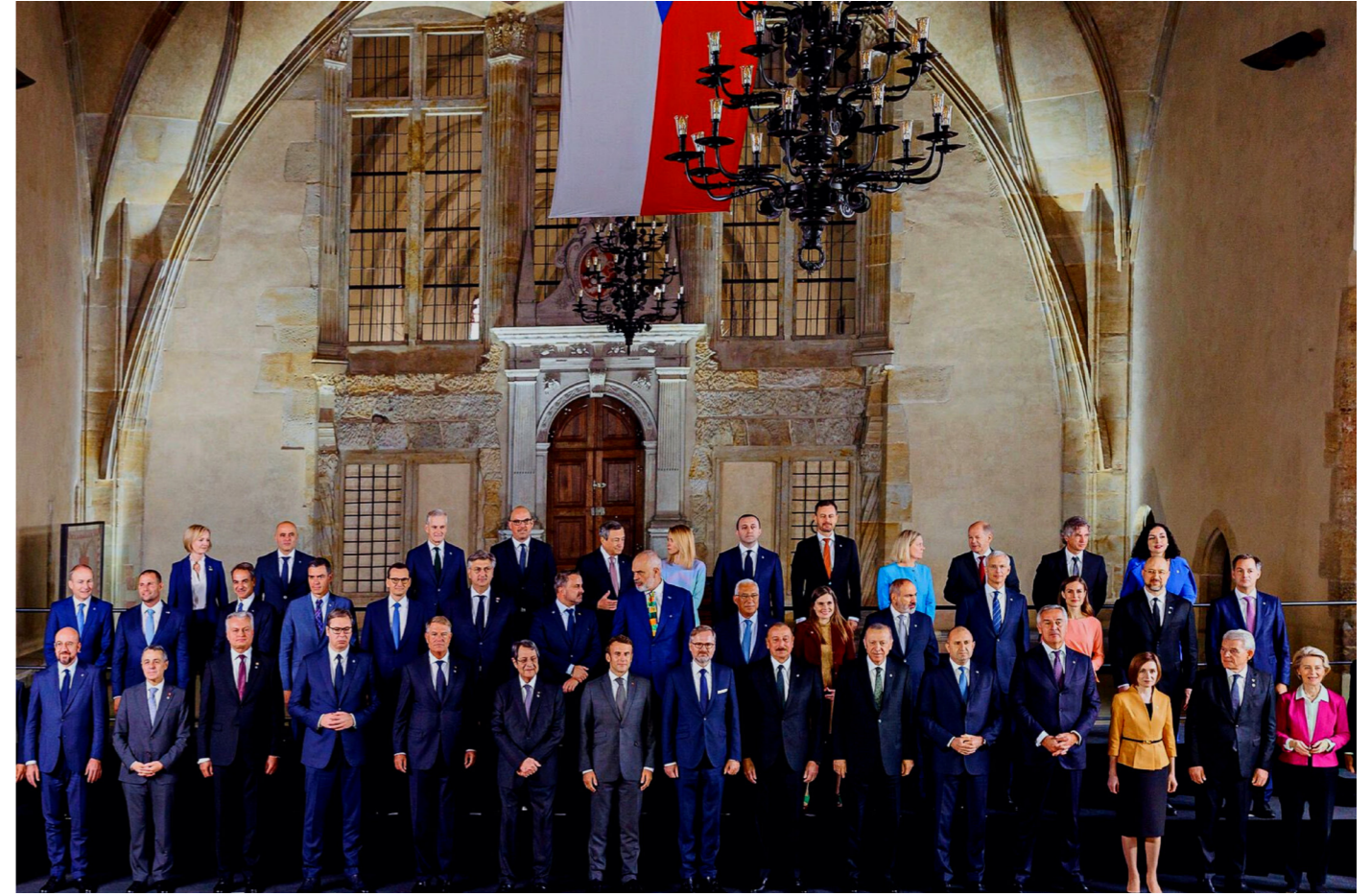
[4] Hyun-Woo, a.g.m.

[5] John Ruwitch, "Leaked Draft of an Agreement between China and the Solomon Islands Has U.S. Concerned", NPR, www.npr.org/2022/04/28/1095385212/leaked-draft-of-an-agreement-between-china-and-the-solomon-islands-has-u-s-conce, (Erişim Tarihi: 05 Ekim 2022).

[6] Fan An-Qi Qiongfang, "NATO Accepts SKorea's Request to Set up Mission; Closer Security Alliance 'Risks Exacerbating Regional Division'", Global Times, www.globaltimes.cn/page/202209/1276344.shtml, (Erişim Tarihi: 04 Ekim 2022).

[7] Kawala Xie, "China's Reaction to North Korea's Nuclear Weapons First-Use Law Tipped to be Uted", South China Morning Post, www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3192253/chinas-reaction-north-koreas-nuclear-weapons-first-use-law (Erişim Tarihi: 21 Eylül 2022).

[8] Hyun-Woo, a.g.m.

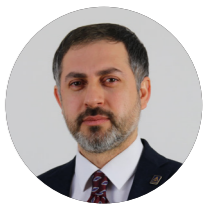
ANKASAM ANALİZ

Avrupa Siyasi Topluluğu: Rusya'sız Yeni Bir Avrupa Düzeni mi?

6 Ekim 2022 tarihinde Çekya'nın başkenti Prag'da 44 Avrupalı liderin katılımıyla Avrupa Siyasi Topluluğu'nun ilk toplantısı yapılmıştır. 27 Avrupa Birliği (AB) ülkesinin temsilcilerinin katıldığı toplantıya, aday statüsünde bulunan devletlerin yanı sıra ekonomik anlaşmalarla AB'ye bağlı olan ve Avrupa değerlerini paylaşan ülkeler de katılmıştır. Belarus ve Rusya ise toplantıya davet edilmemiştir. Avrupa Siyasi Topluluğu liderlerinin yılda bir veya iki kez toplanacağı belirtilmektedir. Ayrıca zirvenin gündemi, formatın adının aksine; ekonomiden güvenliğe kadar pek çok meseleyi içermiştir.

Esasen yeni bir platform oluşturma fikri, 2022 yılının Mayıs ayında Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından dile getirilmiştir. Daha sonra bu öneri, AB tarafından onaylanmıştır. Birlik, topluluğu AB üyeliğine bir alternatif değil; yeni bir işbirliği platformu şeklinde tanımlamıştır. Bu kapsamda Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, şu ifadeleri kullanmıştır:[1]

"Birçok cephede Avrupa ülkelerini etkileyen Rusya-Ukrayna Savaşı'nın dramatik sonuçları göz önüne alındığında, Avrupa kıtasındaki ülkeleri birleştirmek ve siyasi koordinasyon için bir

Dr. Sabir ASKEROĞLU
ANKASAM Avrasya Uzmanı

platform sağlamak amacıyla Avrupa Siyasi Topluluğu'nu oluşturmayı kabul ettik. Amaç; liderleri bir araya toplamak, Avrupa'nın bir bütün olarak güvenliğini, istikrarını ve refahını güçlendirmek ve birlikte çalışabilmek için siyasi diyalog ve işbirliğini teşvik etmektir"

Tahmin edileceği üzere, Prag Zirvesi'nin ana gündem maddeleri; Rusya-Ukrayna Savaşı, Enerji Krizi ve ekonomik meseleler olmuştur. Temel tartışmalar ise Ukrayna merkezli gelişmeler etrafında cereyan etmiştir. Bu kapsamda Michel, şunları söylemiştir:[2]

"Ukrayna'daki savaşın Avrupa'daki enerji durumu üzerinde güçlü bir etkisi var. Ekonomimiz üzerinde de yan etkisi söz konusu. Özellikle de soğuk kış ayları yaklaşırken temel hedefimiz, evlerimiz ve işletmelerimiz için arz güvenliğini ve uygun fiyatlı enerjiyi sağlamaktır. Bu konuda alınmış kararları değerlendireceğiz ve koordineli hareket edebilen bir Avrupa için önerilerde bulunacağız"

AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ise Rusya'yı eleştiren şu cümleleri kurmuştur:[3]

"Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin iktidarda olduğu sürece, Avrupa'da Rusya'nın ayrılmaz bir parçası olacağı ve yine ortak ilkelere saygı duyan yeni bir güvenlik düzeni veya "barış mimarisi" hayal etmek imkansızdır... Rusya, coğrafi bir komşu ve uluslararası sistemin bir üyesi olmaya devam ediyor; fakat Putin'in Rusya'sı olmadan bir Avrupa siyasi topluluğu inşa etmeliyiz."

Öte yandan Borrell, istikrarlı ve müreffeh bir uluslararası sistem inşa edebilmek ve Avrupa'nın güvenliğini sağlamak amacıyla AB'yi aşacak daha kapsamlı bir güvenlik mimarisi ihtiyacına dikkat çekmiştir. Buna ek olarak Borrell, AB'nin Ukrayna'ya ek fon ayırması yönünde çağrı yapmıştır.[4] Ayrıca Prag'daki toplantıda Rusya'ya yönelik yeni bir yaptırım paketi hakkında fiili kararlar da alınmıştır.

Yaptırım paketi, ikincil olarak kabul edilen kısıtlamaları içermektedir. Bunlar, öncelikle gerçek ve tüzel kişilere yönelik düzenli yaptırımlardır. Diğer yaptırımlar ise Rusya'ya yönelik ihracat ve ithalat kısıtlamalarına ilişkin alınan kararları kapsamaktadır. Daha önce de açıklandığı gibi, yaptırım paketinde Rus petrolüne uygulanacak tavan fiyatın belirlenmesi de vardır. Rakam, henüz açıklanmamıştır. Lakin belirlenecek fiyat, 2022 yılının Aralık ayından itibaren petrol ithalatında ve 2023 senesinin Şubat ayından itibaren de petrol ürünlerinde uygulanacak biçimde yürürlüğe girecektir. Bu fiyatların, AB üyesi olmayan Avrupa ülkeleri için de hesaba katılması gerekecektir. Fakat üçüncü ülkelerin enerji güvenliği için bazı istisnalar yapılabilir. Ancak en temelde Prag Zirvesi, AB'nin ana hedeflerinden olan Rusya'nın izolasyonunu sıkılaştırılmasına hizmet etmiştir.

Avrupalı devletlerin geneli, Rusya'nın yalnızca Ukrayna'yla savaşmadığını; aynı zamanda kolektif Batı'ya karşı bir mücadele verdiğini düşünmektedir. Üstelik bu ülkelere göre Rusya, ulusal sınırları tanımamakta ve Avrupa düzenine uygun olmayan "Rus Medeniyeti" veya "Rus Dünyası" kavramıyla hareket etmektedir.

Batı'da Putin'in tutumunun diyalog ve diplomasiye kapıları kapattığına ve Rusya'yı giderek daha fazla savaş ve tecrit ettiğine inanılmaktadır. Bu nedenle Putin iktidarda kaldığı sürece, Avrupa'da Rusya'nın da bir parçası olacağı yeni bir güvenlik yapısı ya da diğer bir ifadeyle "barış mimarisi" düşünülmemektedir. Bu nedenle de Rusya'nın yer almayacağı yeni bir Avrupa güvenlik sistemi yaratılmak istenmektedir. Aslında Prag Zirvesi de bunun ilk adımıdır.

Sonuç olarak Avrupa Siyasi Topluluğu, Avrupa'daki sorunların ele alınması ve ihtilafli meselelere çözüm aranması gibi bir diyalog platformu oluşturma çabasının yanı sıra Rusya'yı Avrupa güvenlik sisteminin dışına itme amacı taşımaktadır. Avrupa'nın bu politikasının nasıl bir sonuç vereceğini ise zaman gösterecektir.

[1] "Европейское политическое сообщество впервые соберется в Праге", Reformation, <https://reform.by/332314-evropejskoe-politicheskoe-soobshhestvo-vpervye-soberetsja-v-prage>, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

[2] Aynı yer.

[3] "В Праге состоится первый саммит Европейского политического сообщества с участием Украины", Evropeyskaya Pravda, <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2022/10/6/7148169/>, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

[4] "Боррель анонсировал новый пакет военной помощи Евросоюза Украине", RBC-Ukraina, <https://www.rbc.ua/ukr/news/borel-anonsuvav-noviy-paket-viyskovoyi-dopomogi-1665131405.html>, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

AB'de Doğalgazda Tavan Fiyatı Tartışması

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin Rusya-Ukrayna Savaşı sebebiyle yaklaşan kış mevsiminde önemli bir enerji kriziyle karşı karşıya kalacakları bilinmektedir. Bu yüzden de söz konusu krizden en az hasarla çıkabilmek için AB yöneticileri tarafından çeşitli önlemler alınmaktadır. Orta ve uzun vadeli tedbirler, AB'nin gündeminde olsa da kısa vadede sonuç getirecek adımlar atılmasının daha büyük bir önem arz ettiği görülmektedir. 26 Eylül 2022 tarihinde Kuzey Akım 1 Doğalgaz Boru Hattı'nda meydana sabotajdan ötürü yaşanan sızıntılar, enerji arzı güvenliğinin tehlikede olduğunu gözler önüne sermiştir.

Öte yandan AB, Rusya'ya karşı herhangi bir taviz vermek istememektedir. Bu koşullar altında bazı AB ülkeleri, yaşanan krizin ekonomiler üzerinde

oluşturduğu yükü hafifletmek amacıyla Avrupa Komisyonu'ndan enerji fiyatlarına bir tavan getirilmesini talep etmişlerdir. Özellikle Yunanistan'ın mevzubahis talepte ısrarcı olması dikkat çekmiştir. Ancak bazı AB ülkeleri, farklı gerekçeler nedeniyle konuya mesafeli yaklaşmıştır. Ne var ki; 30 Eylül 2022 tarihinde Avrupa Komisyonu'nda gerçekleştirilen Olağanüstü Enerji Komisyonu toplantısının ardından Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, geçici bir süre için tavan fiyat uygulaması yapılacağını duyurmuştur.

Enerji fiyatlarına ve özellikle de doğalgaza tavan fiyat getirilmesi, ilk olarak 2022 yılının Eylül ayı başlarında tartışılmaya başlanmıştır. 9 Eylül 2022 tarihinde AB ülkelerinin enerji bakanlarının katılımıyla gerçekleşen Olağanüstü Enerji Komisyonu to-

**Sevinç İrem
BALCI**
ANKASAM Avrasya
Araştırma Asistanı

plantısında, elektrikle ilgili tasarruf duyuruları yapılmış, tavan fiyat uygulamasının hayata geçirileceğinden bahsedilmiştir. Detaylar ise Brüksel'e bırakılmıştır. Zira tarafların meseleye yaklaşımında birtakım görüş ayrılıklarının bulunduğu görülmüştür.

Doğalgaza ilişkin tavan fiyatı belirleme hususunun haksız rekabeti önleme maksadıyla önerildiği ifade edilmiştir. Bu politikayı savunan devletlere göre, şayet bir sınır olmazsa; özellikle de Rusya menşeli enerji şirketleri, Avrupa ülkelerine doğalgazı istediği fiyatta satacaklardır. Ekonomilerini korumak için bu savı öne süren ülkelere karşı, Avusturya, Macaristan, Almanya ve Hollanda gibi aktörler, bu yaklaşımın enerji arzı güvenliğini daha da tehlikeye sokacağını dile getirmiştir. Bu ülkelerin yanı sıra Enerjiden Sorumlu Avrupa Komisyonu üyesi Kadri Simson da aynı endişeleri paylaştığını belirtmiştir.[1]

9 Eylül 2022 tarihli toplantıdan sonra, bu kararın bir an evvel netleşmesini isteyen 15 AB üyesi, ortak imzalarıyla taleplerini 27 Eylül 2022 tarihinde Avrupa Komisyonu'na sunmuştur. Bu 15 imzacı ülke arasında Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Fransa, Yunanistan, İtalya, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya ve İspanya yer almaktadır. İmzacı devletler, "tavan fiyat uygulamasının enflasyonist baskıyı azaltmak, beklentileri yönetmek, olası arz kesintileri durumunda bir çerçeve sağlamak ve sektördeki ekstra kârları sınırlamak amacıyla her üye ülkeye yardımcı olacak tek önlem" şeklinde nitelendirmiştir.

Söz konusu talebin sunulmasının ardından Almanya'dan itiraz sesleri yükselmiştir. Berlin, doğalgaz fiyatı ithalatına blok çapında bir sınır getirilmesinin arz üzerinde olumsuz etkisi yaratacağını düşünmektedir. Bu nedenle de Berlin yönetimi böyle bir fiyat sınırının, doğalgaz tedarikçilerinin sevkiyatları başka ülkelere yönlendirmesi ve Avrupa'da kıtlığa neden olması riskini barındırdığını öne sürmüştür.[2] Esasen karara itiraz eden diğer ülkeler de benzer endişeleri taşımaktadır.

Bu noktada birlik içerisinde oluşan ikilik göze çarptığı için tavan fiyatı savunan ülkeler arasında özellikle de Yunanistan, Avrupa Komisyonu'yla diplomasi trafiğini arttırmıştır. Nitekim Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, 1 Ekim 2022 tarihinde Yunanistan-Bulgaristan Doğalgaz Enterkonnektörünün (IGB) açılış töreninin ardından Sofya'da AB Komisyonu Başkanı'yla tavan fiyat uygulamasıyla ilgili görüşme gerçekleştirmiştir.[3]

Daha sonra da Miçotakis'in girişimleri devam etmiştir. Örneğin 3 Ekim 2022 tarihinde Bloomberg haber sitesinde Yunan liderin "Avrupa Doğalgaza Tavan Fiyatı Getirerek Putin'le Savaşabilir" başlıklı bir makalesi yayınlanmıştır. Miçotakis, bu makalesinde Rusya'nın enerjisi bir silah olarak kullandığını belirtmiş ve böylesi

olağandışı durumlarda piyasanın kontrol edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Bu kapsamda Miçotakis, şunları söylemiştir:[4]

"Fiyatların üst sınırı elbette risk taşır. Ancak kışa girerken, eylesizliğin tehlikeleri birleşiyor. Rusya piyasa kurumlarımızı bize karşı kullanırken; arkamıza yaslanıp izlemeyi göze alamayız.. Doğalgaz fiyatlarına üst sınır getirilmesi bu süreçte kaçınılmaz bir adımdır."

Ayrıca Yunanistan Enerji Bakanlığı tarafından 3 Ekim 2022 tarihinde yapılan açıklamada Avrupa Komisyonu'na doğalgaz fiyatlarına bir üst sınır getirilmesi için teknik bir teklif sunulacağı açıklanmıştır.[5] Atina yönetiminin ısrarcı tutumu göz önünde bulundurulduğunda, Yunanistan'ın tavan fiyat politikasının uygulanmamasından zarar göreceği söylenebilir. Çünkü Yunanistan ekonomisi, toparlanma aşamasında olsa da halen güçlü değildir. Ayrıca Rusya-Yunanistan ilişkilerinin de her geçen gün daha da kötüye gittiği bilinmektedir. Dolayısıyla Moskova'nın fiyatları yüksek tutacağı öne sürülebilir. Ancak bu ısrarın sonuçsuz kalmadığı da görülmektedir. Zira 5 Ekim 2022 tarihinde Avrupa Komisyonu, yeni bir fiyat endeksi getirilene kadar doğalgaza geçici bir tavan fiyat konulacağını duyurmuştur.[6]

Sonuç olarak, doğalgaz fiyatlarına sınır getirilmesi hem önleyici hem de risk yaratan bir hamledir. Söz konusu politikayı savunan on beş AB üyesi, ekonomilerini korumayı ve haksız rekabetin olumsuz etkilerini engellemeyi amaçlamıştır. Buna karşılık Almanya başta olmak üzere diğer AB ülkeleri de kendi ulusal çıkarlarına öncelik veren çekinceler ortaya koymuşlardır. Ancak belirtmek gerekir ki tavan fiyata ilişkin geçici uygulama kararı, tüm ülkeleri aynı anda memnun etmeyi amaçlamaktadır. Lakin bu, Avrupa için sorunu ertelemekten başka bir şey değildir. Dolayısıyla Rusya'ya yaptırımlar konusunda taviz veremeyen Avrupa ülkeleri ciddi bir ikileme karşı karşıyadır.

[1] Kiro Taylor, "EU Countries Call On Brussels to Cap Gas Prices, But Leave Out Details", Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-countries-call-on-brussels-to-cap-gas-prices-but-leave-out-details/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[2] Hans Van Der Burchard, "Germany Opposes EU Price Cap on All Gas Imports", Politico, <https://www.politico.eu/article/germany-oppose-eu-gas-price-cap-domestic-price-limit/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[3] "Prime Minister Kiriakos Mitsotakis met with the President of the European Commission Ursula von der Leyen", Helen Cumhuriyeti Başbakanlığı, <https://primeminister.gr/en/2022/10/01/30332>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[4] Kiriakos Mitsotakis, "Europe Can Fight Putin By Capping Gas Prices", Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2022-10-03/greece-pm-mitsotakis-europe-must-put-a-cap-on-natural-gas-prices>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[5] "Greece to Present Proposal on EU Gas Price Cap This Week", Reuters, <https://www.reuters.com/business/energy/greece-present-proposal-eu-gas-price-cap-this-week-energy-minister-2022-10-03/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[6] "EU Executive Chief Proposes Temporary Gas Price Cap", e-Kathimerini, <https://www.ekathimerini.com/news/1194884/eu-executive-chief-proposes-temporary-gas-price-cap/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Bulgaristan'da İstikrarlı Bir Hükümet Mümkün mü?

Bulgaristan'da Böyle Bir Halk Var Partisi (İTN) Genel Başkanı Slavi Trifonov'un 8 Haziran 2022 tarihinde koalisyondan çekildiklerini açıklamasının ardından Kiril Petkov Başbakanlığındaki hükümet, 27 Haziran 2022 tarihinde iktidardan düşmüş ve yeni hükümetin kurulması için yapılan müzakerelerden sonuç alınamaması üzerine Cumhurbaşkanı Rumen Radev, 2 Ekim 2022 tarihinde erken genel seçimlere gidileceğini duyurmuştur.

Söz konusu süreçte, Rus yanlısı olarak bilinen Galab Donev'in Başbakan olarak görev yaptığı geçici hükümetle yönetilen Bulgaristan'da, 2 Ekim 2022 tarihinde düzenlenen erken genel seçimlerde yedi parti, %4'lük barajı aşarak 240 sandalyeden oluşan parlamentoya girmeye hak kazanmıştır.

Seçimlerde Eski Başbakan Boyko Borisov'un partisi, "Bulgaristan'ın Avrupalı Gelişimi İçin Yurt-

Sibel MAZREK
ANKASAM Medya
Koordinatörü

taşlar (GERB)", %25,37 oy alarak birinci olmuştur. Diğer taraftan son erken genel seçimin ardından kurulan koalisyon hükümetinin lideri olarak ülkeyi altı ay yöneten Değişime Devam Partisi (PP), oyların %19,9'unu alarak yarışı ikinci sırada tamamlamıştır. Hak ve Özgürlük Hareketi (HÖH) ise oyların %13,66'sını alarak üçüncü olmuştur.

On sekiz ay içerisinde dört defa seçimlere gidilen Bulgaristan'da %37'luk bir oranla son otuz iki yılın en düşük seçmen katılımı gerçekleşmiştir. Bulgaristan'da yeni hükümetin nasıl kurulacağı konusunda ciddi bir belirsizlik vardır. Sandığa gitmekten yorulan halkın seçimlerde farklı tercihlerde bulunması ve katılımın düşmesi, siyasi istikrarın sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Seçim sonuçlarına bakıldığında, siyasi partilerden hiçbirinin ezici bir üstünlük sağlayamadığı görülmektedir. Bununla birlikte ideolojik farklılıkların da kurulan hükümetleri kırılganlaştırdığı söylenebilir. Zira partiler arasındaki keskin görüş ayrılıkları, koalisyon görüşmelerini öngörülemez hale getirmektedir.

Partisinin seçimi ilk sırada bitirmesinin ardından Borisov; Başbakan, Bakan veya milletvekili olmak istemediğini ve Bulgarların yaklaşık %80'inin yeni bir seçim yerine, istikrarlı bir hükümet görmek istediklerini belirterek müzakere çağrısı yapmıştır. Bu süreçteki en önemli konunun Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Kiev yönetimini kimlerin desteklediğini ve kimlerin desteklemediğini belirlemek olduğunu vurgulayan Borisov, "Duruşumuzu açıkça belirttiğimiz ilk konu, bu olsun." diyerek kendi beklentilerine ilişkin genel çerçeveyi çizmiştir.[1] Borisov, olası koalisyon ortaklarının üzerinde fikir birliğine varması gereken diğer meselelerin ise enflasyon, enerji maliyetleri, Avro Bölgesi'ne katılım ve Schengen bölgesinin bir parçası haline gelmek olduğunu söylemiştir.[2]

Öte yandan ülkede Vazrazhdane (Diriliş Partisi), Bulgaristan Sosyalist Partisi (BSP) ve Bulgaristan'ın Yükselişi Partisi'nin (BV) meclise giren yedi parti arasında yer alması, Borisov'un bu açıklamasına cevap niteliği taşımaktadır. Bu nedenle GERB'in öncülüğünde kurulacak olası hükümete Değişime Devam Ediyoruz Partisi, Vazrazhdane, BSP ve BV'nin destek vermesi beklenmemektedir.

Borisov, hükümetin kurulması için müzakerelerin kolay geçmeyeceğinin farkındadır. Çünkü 5 Ekim 2022 tarihinde yaptığı açıklamada bil-hassa Rus yanlısı partilerle çalışmaya sıcak bakmadığını ima ederek yeni hükümetin Avrupa-Atlantik eksenli olacağını vurgulamıştır.[3] Bu nedenle Borisov'un Avrupa Birliği (AB) üyesi olan ülkesi için Rus yanlısı olmayan partilerle bir araya gelmeye çalışacağı söylenebilir.

Yukarıda bahsedilen hususlar göz önünde bulundurulduğunda, hükümetin kurulmasına ilişkin müzakere sürecinin uzun ve zorlu geçeceği söylenebilir. Dolayısıyla GERB'in hangi partilerle koalisyon yapacağı ve bunun ne kadar sürdürülebilir olacağı belirsizdir. Zaten ülke, halihazırda enerji krizi, ekonomik sorunlar, Kuzey Makedonya konusu vb. birçok meseleyle uğraşmaktadır. Bu da partiler arasındaki farklılıkları belirginleştirmektedir.

GERB'in hükümeti kurmak için yeterli meclis çoğunluğunu sağlayamaması halinde, hükümeti kurma görevini seçimlerden ikinci parti çıkan Değişime Devam Ediyoruz Partisi lideri Petkov'un alması beklenmektedir. Bu durumda da hükümet kurulamazsa, Rusya'ya yakın olduğu öne sürülen Cumhurbaşkanı Radev'in hükümet kurma girişiminde arabuluculuk rolünü üstlenmesi muhtemeldir. Buna AB başta olmak üzere Batı'nın tepki göstereceği düşünüldüğünde ise ülkenin beşinci defa seçime gidebileceği iddia edilebilir.

Sonuç olarak Bulgaristan'da düzenlenen seçimlerde hiçbir partinin güçlü bir üstünlük elde edemediği görülmüştür. Bu da uzlaşmayı zorlaştırmaktadır. Nitekim koalisyon senaryolarında da makul bir tablonun ortaya çıkması zor gözükmektedir. Bu da ülkenin yeniden seçime gidebileceği anlamını taşımaktadır. Üstelik koalisyon hükümetinin tesis edilmesi halinde bile, partiler arasındaki görüş farklılıkları nedeniyle kırılgan bir siyasi atmosferin oluşacağı söylenebilir.

[1] "Eski Bulgaristan Başbakanı Borisov, Muhalefete Koalisyon Teklif Etti", TRT Haber, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/eski-bulgaristan-basbakani-borisov-muhalefete-koalisyon-teklif-etti-713482.html>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[2] Aynı yer.

[3] "Bulgaria's Borisov Languishes in Post-Election Limbo", Euractiv, https://www.euractiv.com/section/all/short_news/bulgarias-borisov-languishes-in-post-election-limbo/, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Türkmenistan'ın Türk Devletleri Teşkilatı'na Tam Üyeliği

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da "Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler" temalı sekizinci zirvesini gerçekleştirmiştir. Zirve hem Türk devletlerinin bağımsızlıklarının 30. yılına denk gelmesi hem de Türkmenistan'ın gözlemci üye olarak katılımı nedeniyle büyük önem arz etmiştir. Zira

Türkmenistan, bağımsızlığının 30. yılındayken; Daimî Tarafsızlık Statüsü'nün de 25. yılındaydı. Bu durum, söz konusu zirveyi özeldir Aşgabat ve genelde ise Türk Dünyası için değerli kılmıştır. 2022 yılının Kasım ayında Özbekistan'ın Semerkant şehrinde yapılması planlanan dokuzuncu zirvede ise Türkmenistan'ın TDT'ye tam üye ol-

Emrah KAYA
ANKASAM Orta
Asya Uzmanı

acağı öne sürülmektedir.

Türkmenistan'ın gözlemci üyeliği sırasında tartışılan konulardan biri, tarafsızlık meselesi olmuştur. Lakin TDT'nin sosyal, siyasi ve ekonomik konularda işbirliğini güçlendiren bir teşkilat olması, Türkmenistan'ın Daimî Tarafsızlık Statüsü'ne zarar vermemiştir. Zira TDT, askeri bir yapı değildir. Bilakis teşkilat, 3 Ekim 2009 tarihli Nahçıvan Anlaşması'nın 2. maddesi çerçevesinde taraflar arasındaki dostane münasebetleri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Ayrıca TDT, siyasi, ticari ve ekonomik işbirliğinin teşvik edilmesi gibi konulara da odaklanmaktadır. Güvenlik boyutunda ise teşkilat, yalnızca Türk Dünyası açısından değil; Asya, Avrasya ve dünya sistemi için de tehdit olan terörizm, ayrılıkçılık, insan kaçakçılığı ve uyuşturucuyla mücadele meselelerini önemseyerek uluslararası güvenliğe katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.[1]

Anlaşılacağı üzere Aşgabat'ın TDT üyeliği, Türkmenistan'ın Daimî Tarafsızlık Statüsü'ne zarar vermek yerine; TDT'nin tarafsızlığını ve ortak çıkarlar çerçevesinde rasyonel karar alma sürecini güçlendirecek bir gelişme olarak yorumlanabilir. Zira Türkmenistan, dünyayla kurduğu sağlıklı ilişkiler sayesinde Avrasya'nın kalbinde bir barış havzası inşa etmeyi amaçlamaktadır. Bu hedef, TDT'nin bölgesel ve küresel misyonuyla da uyumludur. Dolayısıyla Türkmenistan'ın dış politikasındaki yapıcı yaklaşımıyla TDT'ye mühim katkılarda bulunacağı söylenebilir.

Diğer yandan Türk Dünyası ülkelerinin ortak çıkarlara dayalı pragmatik bir dış politika izledikleri de görülmektedir. Bu siyaset anlayışı, denge politikası ya da çok yönlülük gibi farklı isimlerle nitelendirilse de temelde Batı Dünyası, Rusya ve Çin'le sağlıklı ilişkiler geliştirilmesini öngörmektedir. Zira TDT, bu konuda üye devletlerini teşvik etmektedir. Böylelikle Türk devletleri, Doğu ile Batı arasında bir köprü ve mihenk taşı olarak konumlanmaktadır.

Türkmenistan'ın da dengeli dış politikasıyla gerek Rusya ve Çin gerekse de Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa'yla yapıcı ilişkiler yürüttüğü bilinmektedir. Bu noktada Türkmenistan'ın tam üyeliği, TDT'nin veya Türk Dünyası'nın çatışmalardan uzak ve dengeye dayalı pragmatik dış politikasına katkı sunacaktır.

Türkmenistan'ın TDT'ye katılımının bir diğer önemli boyutu ise Afganistan'dır. Zira çeşitli bölgesel ve küresel güçler, Afganistan'daki istikrarsızlığı arttırmak istemektedir. Buna karşı başta Türkmenistan ve Özbekistan olmak üzere Türk devletleri, Afganistan'da barış ve istikrarın tesis edilmesi için çeşitli inisiyatifler almaktadır. Özellikle de Türkmenistan'ın Afganistan'ı çeşitli bölgesel projelere dahil etmeye çalışması, gönderdiği insani yardımlar ve bu ülkeye sağladığı enerji tedariki oldukça önemlidir. Dolayısıyla Aşgabat'ın TDT'ye tam üyeliği, kolektif bir şekilde barışlı bir misyon benimsenmesini ve bu misyonun daha etkili bir şekilde hayata geçirilmesini kolaylaştıracaktır.

Türkmenistan, Orta Asya'nın önemli yeraltı kaynaklarını barındırmasına ek olarak jeopolitik açıdan kilit öneme sahip ülkelerinden biridir. Türkmenistan'ın Hazar Denizi'ne kıyısının olması ve Azerbaycan'la geliştirdiği ilişkiler, Türk Dünyası'yla önündeki engelleri kaldırılmasında belirleyici rol oynamaktadır. İki ülke de Orta Koridor'un Hazar Denizi'ndeki önemli duraklarıdır. Orta Koridor'un etkili hale gelmesi ise Türkmenistan, Kazakistan ve Azerbaycan arasında kurulan güçlü işbirliği sayesinde mümkün olacaktır. Yani Türkmenistan'ın TDT üyeliğinin bu işbirliklerine hız vereceği aşikardır. Zira Azerbaycan ve Kazakistan'ın TDT üyesi olmaları vesilesiyle aralarındaki dostluk daha da kurumsal bir kimlik kazanacaktır.

Sonuç olarak Türkmenistan, Daimî Tarafsızlık Statüsü ile Türk Dünyası'nın ve Orta Asya'nın akli konumundadır. Aşgabat'ın TDT'ye tam üye olması hem Türkmenistan ve Türk Dünyası hem de Avrasya jeopolitiği için önemli kazanımlar demektir. Üyeleri istikrarlı ve güçlü ilişkilere sahip olan bir TDT, Batı ile Doğu arasında sağlıklı iletişim, ulaşım ve transfer hattının inşa edilmesine katkıda bulunacaktır. Bu gelişme, bölgesel barış ve istikrarı da güçlendireceği için TDT'nin kuruluş misyonuna ve amaçlarına hizmet edecektir. Üstelik TDT üyeliği, Türkmenistan'ın barışçıl dış politika anlayışıyla da son derece uyumludur.

[1] "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması", Türk Devletleri Teşkilatı, https://www.turkkon.org/assets/pdf/temel_belgeler/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf, (Erişim Tarihi: 03.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Latin Amerika'da Yükselen Sol ve Rusya ile Çin'in Bölgede Artan Etkisi

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) arka bahçesi olarak gördüğü Latin Amerika, Soğuk Savaş sonrası dönemde sol ideolojinin tekrardan yükselişe geçtiği bir bölge olmuştur. Solcu kimliğiyle bilinen Hugo Chavez, 1998 yılındaki seçimleri kazanmış ve bölgede domino taşı etkisi yaratmıştır. Bunun ardından Latin Amerika'daki

14 farklı ülkede daha sosyalist, sosyal demokrat, halkçı veya merkez sol partiler iktidara gelmiştir. Özellikle de Brezilya ve Arjantin gibi bölgenin en büyük devletlerinin yönetimine sol liderlerin geçmesi önemli etki yaratmıştır. Bölgedeki sol merkezli gelişmelere ve ortaya çıkan etkiye "Pembe Dalga" denilmektedir.

Emrah KAYA
ANKASAM Orta
Asya Uzmanı

2015 yılından itibaren yaşanan süreçte ise popülist söylemler ve emtiada yaşanan düşüş nedeniyle sol partiler iktidardan uzaklaşmaya başlamıştır. Ayrıca çeşitli askeri darbeler, tartışmalı yargılamalar ve parlamento kararları nedeniyle sol liderler, koltuklarını kaybetmiştir. Ancak yerlerine gelen sağ partilerin tartışmalı politikaları, Covid-19 salgınının olumsuz etkisi ve liderlerin eleştirilen tutumları nedeniyle sol hareketler yeniden Latin Amerika toplumlarında zemin kazanmaya başlamıştır. Buna askeri darbeyle devrilen Bolivya solunun demokratik seçimlerle tekrardan iktidara gelmesi de dahildir. Artık askeri darbelerin ve çeşitli iddiaların, Soğuk Savaş sürecinde olduğu gibi sol yönetimleri engelleyemediği görülmektedir. Böylelikle Latin Amerika'da solun ikinci yükseliş dönemi başlamıştır.

2018 senesinde gelindiğinde Meksika'da solcu aday Andres Manuel Lopez Obrador, seçimleri kazanmıştır. Meksika'nın önemi, ABD'nin komşusu olmasıdır. Daha sonra Arjantin, Bolivya, Panama, Peru, Şili, Honduras ve Kolombiya'da yapılan seçimleri sol liderler kazanmıştır. Son olarak Brezilya'da gerçekleştirilen seçimlerde sağcı Başkan Jair Bolsonaro'nun karşısında en güçlü aday olarak eski Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula da Silva çıkmıştır. Yapılan seçimlerde Lula, %48 oy alarak %43 oranındaki seçmen desteğinde kalan Bolsonaro'yu geride bırakmıştır.[1] 30 Ekim 2022 tarihinde yapılacak olan seçimlerin ikinci turunu da Lula'nın kazanması öngörülmektedir. Bu durum, Latin Amerika'da sadece birkaç küçük ülkede sağ yönetimlerin iktidarda kalacağını göstermektedir. Yani bölge, genel olarak solcu liderler tarafından yönetilecektir.

Latin Amerika'daki sol dalgalar, ülkelerin dış politikalarını da doğrudan etkilemektedir. Öncelikle solcu liderlerin ABD'ye karşı mesafeli bir tavır takınacağı ya da ilişkilerdeki yoğunluğu azaltacağı söylenebilir. Ayrıca Latin Amerika devletleri hem kendi aralarındaki münasebetleri hem de Rusya ve Çin'e olan ilişkileri geliştirecektir. Örneğin Kolombiya'da solcu lider Gustavo Petro'nun devlet başkanı olmasının akabinde Kolombiya-Venezuela ilişkileri normalleşme sürecine girmiştir. Buna ek olarak solcu Bolivya yönetimi ile Çin arasındaki ilişkiler her geçen gün daha da gelişmektedir. Sol yönetimlerle birlikte ABD'nin Latin Amerika'daki nüfuzu kırılırken; Rusya ve Çin'in etkisi artmaktadır. Bilindiği üzere Çin, Latin Amerika ülkelerine 2005-2021 arası süreçte 136 milyar dolardan fazla kredi vermiştir.[2] Ayrıca Küba, Venezuela, Panama, Kosta Rika, Peru, Ekvador, Bolivya, Şili ve Uruguay gibi ülkeler Kuşak-Yol Projesi'ne dahildir.[3]

Kuşak-Yol Projesi kapsamında son dönemdeki en önemli gelişme ise Arjantin'in projeye iştirak etmesidir. 2022 yılının Şubat ayında Pekin'deki Kış Olimpiyatları'na katılan Arjantin Devlet Başkanı Alberto Fernandez, Kuşak-Yol Projesi'ne katılmak için Çin Devlet Başkanı Şi Jinping'le bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Ayrıca ülkeler arasındaki ilişkinin derinleşme potansiyeli de vardır. Washington- Buenos Aires hattındaki ilişkilerin sorunlu muhtevası düşünüldüğünde Çin, Arjantin'i bir gıda ve tarım kaynağı olarak görerek bu ülkeye yatırım yapabilir. Ayrıca Pekin yönetimi, başta lityum olmak üzere çeşitli madenlerin işlenmesini sağlayabilecek aktör olarak kabul görebilir.[4]

Çin, Latin Amerika'da birçok projeyi yürütmekte ya da finanse etmektedir. Bunlar arasında Meksika'dan Küba'ya, Kolombiya'dan Brezilya'ya kadar çeşitli ülkelerde inşa edilen limanlar, köprüler, kanallar, otoyollar ve demiryolları vardır. Söz konusu durum, bölgenin yeniden inşasında Çin'i ve Kuşak-Yol Projesi'ni görünür kılmaktadır.

Dahası Çin, Latin Amerika'ya tekstil, elektronik araçlar ve kimyasal ürünler ihraç ederken; bu bölgeden soya, ham petrol ve madenler ithal etmektedir. Bahsi geçen ticaret ürünleri ise taraflar arasındaki karşılıklı bağımlılığı daha da güçlendirmektedir.[5]

Diğer taraftan Çin'in Bolivya gibi ekonomik kapasitesi yetersiz ama önemli yeraltı zenginlikleri bulunan ülkelerdeki yatırımları da artmaktadır. Zira Bolivya'nın lityum konusundaki zenginliği, bu ülkeyi Pekin nezdinde değerli bir aktör haline getirmektedir. Ayrıca Şili ve Arjantin'in de lityum konusunda zengin kaynaklara sahip olması mühimdir.[6]

Öte yandan Buenos Aires, Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle Moskova'yı kınarken; bu ülkeye ekonomik yaptırımlar uygulanmasına sıcak yaklaşmamıştır. Bu durumu Rusya'yla herhangi bir ekonomik ilişkisinin bulunmadığı, yaptırımların hem Arjantin'in hem de dünyanın ekonomisini olumsuz etkileyeceği ve bu nedenle yaptırımlara katılmanın yanlış olacağı şeklinde açıklamıştır.[7]

Rusya ise Latin Amerika'daki sol liderlerin etkisiyle bölgeden çelişkili tepkiler almaktadır. Bu ise Rusya'nın elini kuvvetlendirmektedir. Zira ABD'nin Afganistan ve Irak müdahalelerine çoğu Latin Amerika ülkesi karşı çıkmıştı. Ancak Rusya'ya karşı ise Arjantin örneğinde de görüldüğü gibi net bir duruş yoktur. Bunun temel nedenleri ideolojik paydaşlıklar ve ikili ilişkilerdeki çıkarlardır.

Latin Amerika'daki sol düşünce, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) genişlemesini tenkit etmekte ve Moskova'nın bir cevap hakkının olduğunu düşünmektedir. Bunu savunan ülkeler, genel olarak Bolivya, Küba, Venezuela ve Nikaragua'dır. Fakat Kolombiya gibi bazı ülkeler, Ukrayna'yı desteklemektedir. En önemli çelişki ise devletlerin dış siyasetinde yaşanmaktadır. Zira Meksika gibi ülkeler, Rusya'yı kınasa da yaptırımlara soğuk yaklaşmaktadır.[8]

Sonuç olarak Latin Amerika'daki sol hareketler güçlendikçe, Rusya ile Çin'in sosyal, siyasi ve ekonomik etkisi artmaktadır. Özellikle de Rusya'nın Sovyetler Birliği'nden kalan mirası ve Çin'in Kuşak-Yol Projesi'yle gerçekleştirdiği projeler, iki ülkenin de nüfuzunu güçlendirmektedir. Bu ise ABD'nin bölgedeki etkisini azaltmaktadır.

[1] "Brazil's Lula and Bolsonaro Face Run-off After Surprisingly Tight Result", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-63112509>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[2] Devonshire-Ellis, Chris, "China's Belt&Road Initiative And South America", Silk Road Briefing, <https://www.silkroadbriefing.com/news/2019/05/29/chinas-belt-road-initiative-south-america/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[3] Kevin P. Gallagher-Margaret Myersi "China-Latin America Finance Database", The Dialogue, https://www.thedialogue.org/map_list/, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[4] Marc Lanteigne, "Argentina Joins China's Belt and Road", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2022/02/argentina-joins-chinas-belt-and-road/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[5] Ben Miller, "Beyond Commodities: China's Economic Footprint", Americas Quarterly, <https://www.americasquarterly.org/fullwidth-page/china-latin-america-2-0-the-economic-footprint/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[6] A. Daniel Peraza, "Lithium Monopoly in the Making? Beijing Expands in the Lithium Triangle", Geopolitical Monitor, <https://www.geopoliticalmonitor.com/lithium-monopoly-in-the-making-beijing-expands-in-the-lithium-triangle/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[7] "President Fernández Questions Economic Sanctions Against Russia", Buenos Aires Times, <https://www.batimes.com.ar/news/economy/president-fernandez-questions-economic-sanctions-against-russia.phtml>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[8] J. Luis Rodriguez, "Explaining Latin America's Contradictory Reactions to the War in Ukraine", War on the Rocks, <https://warontherocks.com/2022/04/explaining-latin-americas-contradictory-reactions-to-the-war-in-ukraine/>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Balkanlar ve Avrupa'nın Enerji Arayışında LNG Seçeneği

Rusya'nın 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'yı işgal etmesinin ardından Avrupa Birliği (AB), Moskova'ya olan doğalgaz bağımlılığının kendi "yumuşak karnını" oluşturduğu gerçeğiyle yüzleşmiştir. Moskova ise AB'nin doğalgaz konusundaki bağımlılığının farkında olduğu için bunu bir "şantaj malzemesi" olarak kullanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda Balkanlar ve AB üyesi ülkeler, enerji güvenliklerini sağlayabilmek adına alternatif arayışlara yönelmişlerdir. Bu kapsam-

da sivilaştırılmış doğalgaz (LNG) seçeneği gündeme gelmiştir.

Bilindiği gibi, boru hattıyla taşınması mümkün olmayan durumlarda doğalgaz, gemilerle taşınmaktadır. Doğalgazın sivilaştırılmış hâli olan LNG; berrak, renksiz, kokusuz ve temiz yanan bir yakittir. -162°C'ye kadar soğutulmuş sıvı duruma geçen LNG, bu süreç sonunda 600 kat küçülmektedir. Böylece depolanması ve taşı-

**Cemal Ege
ÖZKAN**

ması daha kolay ve güvenli hâle gelmektedir.[1] Varış noktasına ulaştıktan sonra LNG, ilgili tesislerde işlenerek yeniden doğalgaz haline dönüştürülmektedir. Daha sonra da borular vasıtasıyla endüstriyel alanlara ulaşımı gerçekleştirilmektedir.[2] Dolayısıyla LNG daha çok boru hattının ulaşamadığı durumlarda ön plana çıkmaktadır.

Rusya, Ukrayna'daki savaştan önce ucuz doğalgaz boru hatlarıyla, Avrupa'yı kendisine bağımlı hâle getirmeye çalışan bir politika izlemiştir. Öyle ki; LNG'nin maliyetinin yüksek olduğu dikkate alındığında bu durum, Rusya-Ukrayna Savaşı başlayana kadar Avrupa ülkeleri için öncelikli bir seçenek değildi. Lakin mevcut süreçte LNG'nin daha çok refah seviyesi yüksek Batı Avrupa ülkeleri tarafından tercih edileceğini söylemek mümkündür. Bu noktada Avrupa'daki ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri, LNG'ye yönelmelerinde belirleyici bir rol oynayabilir.

Ayrıca AB ve Balkan ülkelerinin liman kentlerine sahip olup olmamaları da LGN seçeneğine yönelmelerinde mühim bir unsur olarak görülmektedir. Bir diğer ifadeyle, ülkelerin LNG temin etmeleri için denize kıyıları olması ve limanlarında LNG terminali inşa etmeleri gerekmektedir.

Hali hazırda Balkanlar'da yalnızca iki tane LNG terminali bulunmaktadır. Bunlardan biri Yunanistan'da; diğeri ise Hırvatistan'da bulunmaktadır. Öte yandan Atina, üç LNG terminali daha inşa etmeyi planlarken; Zagreb de ülkedeki LNG terminallerinin sayısını arttırmayı hedeflemektedir. Balkanlar'da Arnavutluk da bir LNG terminali inşa etmeyi düşünmektedir.[3] Bu bağlamda Yunanistan'ın bölgede LNG konusunda öne çıkan ülkelerden olacağı söylenebilir. Zaten Atina, 2022 yılının Mayıs ayında Dedeagaç'ta LNG terminali inşasına başlamıştır. Bu terminalin, 2023 yılının Kasım ayında faaliyete geçmesi beklenmektedir.[4] Dolayısıyla LNG terminalinin inşa edilmesi için belirli bir süreyle ihtiyaç vardır. Bundan dolayı kış mevsiminin hissedilmeye başladığı günümüzde, LNG'nin daha çok uzun vadeye yayılacak bir seçenek olduğunu vurgulamakta fayda vardır.

AB ülkeleri içinde ise İspanya, altı terminalle en çok LNG terminaline sahip olan ülke konumundadır. İspanya'yı dört terminalle Fransa takip etmektedir. Ayrıca Paris yönetimi, bir terminal daha inşa etmeyi planlamaktadır. Diğer Avrupa ülkelerine bakıldığında, İtalya'da üç LNG terminali varken; bu sayının yediye çıkarılması amaçlanmaktadır. İngiltere'de ise üç LNG terminali bulunmakta, bir terminal de yapılmaktadır. Belçika'da ise bir LNG terminali vardır ve iki tane de inşa edilmektedir. Hollanda da bir LNG terminali vardır; bir terminal de yapım aşamasındadır. Ülkede iki tane daha terminalin inşa edilmesi planlanmaktadır. Öte yandan Portekiz, Litvanya, Malta ve Polonya'da da birer tane LNG terminali bulunmaktadır. Ayrıca Varşova yönetimi, bu sayıyı ikiye çıkarmayı düşünmektedir. Bununla birlikte Avrupa'da LNG terminali olmayan; ancak inşa etmeyi planlayan ülkeler arasında İrlanda, Almanya, Finlandiya ve Estonya bulunmaktadır.[5]

AB'nin ekonomik ve siyasi anlamda en güçlü üyesi olan Almanya'da LNG terminalinin bulunmaması dikkat çekmektedir. Zira Almanya, Gerhard Schröder döneminde başlayan ve Angela Merkel'le devam eden süreçte Kuzey Akım 1 ve Kuzey Akım 2 Doğalgaz Boru Hatları aracılığıyla Rusya'dan ucuz doğalgaz tedarik etmeye yönelmiştir. Dolayısıyla Almanya gibi ekonomik açıdan zengin bir ülkenin LNG'ye yönelmemesi jeopolitik bir tercihtir. Ancak Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle zor durumda kalan Berlin yönetimi, beş tane LNG terminali inşa etmeye karar vermiştir. Bu beş terminalden elde edilecek doğalgaz, Kuzey Akım 1 Doğalgaz Boru Hattı'ndan gelecek doğalgazın; ancak %20'sini oluşturacaktır.[6] Bu örnekten de görüleceği üzere, LNG'nin Rus doğalgazının yerini alması oldukça zordur. Lakin LNG'nin Almanya'nın ve diğer bazı Avrupa ülkelerinin enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi bakımından önemli olacağı söylenebilir.

ABD ise dünyanın en büyük LNG tedarikçilerindendir. Moskova'nın Avrupalı aktörlerle ilişkilerinin bozulmasından faydalanmak isteyen Washington yönetimi, Avrupa ülkelerini LNG seçeneğine yönelmeye teşvik etmektedir. Zira ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken, 30 Eylül 2022 tarihinde yaptığı açıklamada, Kuzey Akım 2 Doğalgaz Boru Hattı'nda gerçekleşen gaz sızıntısına atıfta bulunarak, bu olayın Rus enerjisine olan bağımlılığı kesin olarak ortadan kaldırmak için muazzam bir avantaj olabileceğine dikkat çekmiştir.[7]

Anlaşılabileceği gibi ABD, Rusya-Ukrayna Savaşı'nı Avrupa pazarına açılmak ve dolayısıyla LNG ihraç etmek için bir fırsat olarak görmektedir. Ayrıca Ukrayna'daki savaşla birlikte, doğalgaz tedariki konusunda Almanya ile ABD arasındaki anlaşmazlığın daha çok gün yüzüne çıktığı

söylenebilir. Örneğin Almanya Ekonomi Bakanı Robert Habeck, 5 Ekim 2022 tarihinde ABD'nin ve diğer dost doğalgaz tedarikçisi ülkelerin Ukrayna Savaşı'ndan kâr elde ettiklerini öne sürerek, arza astronomik fiyatlar uygulandığını öne sürmüştür.[8]

Kısaca özetlemek gerekirse, Rusya- Ukrayna Savaşıyla başlayan süreç ele alındığında, bazı Avrupa ülkelerinin LNG'ye yönelmelerinin bir tercihten ziyade; zorunluluk olduğu görülmektedir. Bunun en belirgin örneğinin de Almanya olduğu söylenebilir. Sıvılaştırma ve ulaştırma maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle boru hatlarına göre daha pahalı bir alternatif olan LNG'nin Balkan ülkelerinden ziyade; Batı Avrupa devletleri için daha geçerli bir seçenek olacağı öne sürülebilir. Sonuç olarak LNG'nin Avrupa'nın enerji kırılganlığı yaşadığı bir süreçte, birçok ülke için uzun vadede enerji güvenliğinin çeşitlendirilmesi konusunda önemli bir alternatif olacağı; fakat mevcut krizin aşılmasında yetersiz kalacağı söylenebilir.

[1] "LNG Process", Saint John LNG, <https://www.saintjohnlng.com/lng-process#:~:text=After%20the%20unloading%20arms%20are,takes%20approximately%2024%2D36%20hours>, (Erişim Tarihi:05.10.2022).

[2] "Sıvılaştırılmış Doğalgaz (LNG)", Shell, <https://www.shell.com.tr/kurumsal-musteriler/shell-lng/liquefied-natural-gas-lng.html>, (Erişim Tarihi:05.10.2022).

[3] "Number of Operational and Planned Liquefied Natural Gas (LNG) Import Terminals in Europe as of April 2022, by country", Statista, <https://www.statista.com/statistics/326008/lng-import-terminals-by-country-europe/>, (Erişim Tarihi: 08.10.2022).

[4] Harry Aposporis, "Launch of Works on Alexandroupolis LNG Terminal in Greece", Balkan Green Energy News, <https://balkangreenergynews.com/launch-of-works-on-alexandroupolis-lng-terminal-in-greece-heralds-reduced-dependence-on-russian-gas-for-the-balkans/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

[5] "Number of Operational and Planned Liquefied Natural Gas (LNG) Import Terminals in Europe as of April 2022, by country", Statista, <https://www.statista.com/statistics/326008/lng-import-terminals-by-country-europe/>, (Erişim Tarihi: 08.10.2022).

[6] "Germany Builds New Gas Terminals to Succeed Russian Pipelines", France 24, <https://www.france24.com/en/live-news/20221002-germany-builds-new-gas-terminals-to-succeed-russian-pipelines>, (Erişim Tarihi: 08.10.2022).

[7] "Secretary Antony J. Blinken And Canadian Foreign Minister Mélanie Joly At a Joint Press Availability", U.S. Department of State, <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-canadian-foreign-minister-melanie-joly-at-a-joint-press-availability/>, (Erişim Tarihi: 08.10.2022).

[8] "German Minister Criticizes U.S. Over 'Astronomical' Natural Gas Prices", CNBC, <https://www.cnbc.com/2022/10/05/german-minister-criticizes-us-over-astronomical-natural-gas-prices.html>, (Erişim Tarihi: 08.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

2022 Bosna-Hersek Genel Seçimleri: Nasıl Bir Değişim?

Bosna-Hersek, Dayton Barış Antlaşması'nın yarattığı ve neredeyse eşî benzeri görülmemiş bir siyasi sisteme sahiptir. Bu karmaşık siyasi sistem, beraberinde birçok zorluğu da getirmektedir. Bunlardan biri de ülkede yapılan seçimlerdir. 2 Ekim 2022 tarihinde Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Boşnak, Hırvat ve Sırp üyelerini belirlemek için sandığa gitmiştir. Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin yanı sıra Bosna-Hersek Parlamentosu için de oy kullanılırken; Bosna-Hersek Federasyonu (FBiH) ve Sırp Cumhuriyeti (RS) olmak üzere iki entite ve FBiH içindeki on kantondaki parlamentolar için üye seçilmiştir. Ayrıca RS'de Başkan ve Başkan Yardımcılığı için de oy kullanılmıştır.

Sisteme göre FBiH'teki seçmenler; Bosna-Hersek Parlamentosu, FBiH Parlamentosu ve kanton parlamentoları; RS'deki seçmenler ise Bosna-Hersek Parlamentosu, RS Halk Meclisi, RS Başkanlığı ve Başkan Yardımcılığı için oy kullanmıştır. Bununla birlikte Cumhurbaşkanlığı'nın Boşnak ve Hırvat üyeleri için FBiH vatandaşları oy kullanırken; Sırp üyenin belirlenmesi amacıyla RS vatandaşları sandık başına gitmiştir. Bu sürece doksan partinin katılması ise karmaşıklığı daha da arttırmaktadır.

Merkez Seçim Komisyonu'ndan (CIK) yapılan açıklamaya göre, 2022 senesindeki seçimlere katılım oranı %50'dir.[1] Geçmiş seçimlerle

karşılaştırıldığında, bu düşük bir orandır. Zira 2018 yılındaki katılım oranı %54,02'ken; 2014 senesinde bu oran %54,47 ve 2010 yılında %56,52'dir. Oranlara bakıldığında, seçmen katılımının düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Söz konusu durum, Bosna-Hersek'in dış göç vermesiyle açıklanabilir. Ayrıca seçimlere inanan ve umudunu kaybeden seçmenin sandığa gitmesi de önemli bir etkidir.

CIK'ten yapılan açıklamaya göre Cumhurbaşkanlığı Konseyi Boşnak üyeliğine Denis Becirovic, Hırvat üyeliğine Zeljko Komšić ve Sırp üyeliğine ise Zeljka Cvijanovic seçilmiştir. Parlamento seçimlerinde ise gelenek bozulmamış ve üç etnik parti, Demokratik Eylem Partisi (SDA), Bosna Hersek Hırvat Demokrat Birliği (HDZ BiH) ve Bağımsız Sosyal Demokratlar Birliği (SNSD) parlamento seçimlerinde en yüksek oyları almıştır.

Bilindiği gibi, Bosna-Hersek Yüksek Temsilcisi Christian Schmidt'in seçimlere kısa bir süre kala Seçim Yasası'na değişiklikler getireceğini açıklaması ve bu değişikliklerin Hırvat kökenli etnik partilerin lehine olacağını ifade edilmesi ortamı germiştir. Öte yandan ayrılmış söylemleriyle gündeme gelen ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e yakınlığıyla bilinen Milorad Dodik'in RS'nin bağımsızlığını sürekli gündeme getirmesi de seçime gidilirken tansiyonun yükselmesine sebebiyet vermiştir. Ancak gerçekleşen seçimlerin ve neredeyse %90 oranında açılan sandığın getirdiği sonuca bakıldığında, seçimlerin önceki yıllara göre daha sakin geçtiği söylenebilir. Zira geçmiş seçimler; sahte seçmen listeleri, yolsuzluklar ve oy çalındığı yönündeki iddialarla gündeme gelmekteydi.

Her ne kadar bu seçimlerde de çeşitli ihlallerin yaşandığı kaydedilse de Pod Lupom organizasyonunun da özverili çalışmasıyla söz konusu ihlaller zamanında tespit edilmiş ve gereken yapılmıştır. Pod Lupom'un açıklamasına göre, seçim sürecini etkileyecek 91 ihlal rapor edilmiştir.[2] Ayrıca partili ve bağımsız gözlemcilerin yanı sıra seçimlerde, uluslararası gözlemciler de yer almıştır. Bu gözlemcilerin yorumlarına bakıldığında, olumlu bir perspektif ortaya çıkarken; genel kanı, seçim gününde kullanılacak yeni teknolojilerin Bosna'ya getirilmesi ve seçim kalitesinin artırılması gerektiğidir. Çünkü birçok önleme rağmen ihlal sayısı oldukça yüksektir. Özellikle de geçmiş seçimlerde de olduğu gibi seçmen listelerinde vefat eden insanların bulunduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte oy verme sürecinde kabin yerine yarı-açık ve seçmenin sırtının gözlemciye dönük olduğu bir sistemin uygulanması, ihlallerin tespit edilmesine yardımcı olmuştur.

Seçim sonuçlarına bakıldığında, Bosna-Hersek siyasetinin "bir başlangıca" tanıklık ettiği öne sürülebilir. Bu başlangıç, ciddi bir değişime işaret ederken; yaşanan değişimin olumlu bir şekil-

de yansıtılması siyasetin oraya koyacakları tavra bağlıdır. Öte yandan Cumhurbaşkanlığı'nın Boşnak üyeliği için yarışan SDA adayı Bakir İzzetbegović'in seçimi kaybetmesi, birçok tartışmaya sebebiyet vermiştir. Buna ek olarak Zeljko Komšić'in tekrar kazanması, Hırvatlar ile Boşnaklar arasındaki gerilimi arttırabilir. Diğer taraftan sandıklar kapanır kapanmaz Schmidt'in seçim yasasına yeni bir değişiklik daha getirmesi tepkiyle karşılanmıştır.

Gergin geçmesi beklenen seçimler, beklenilen aksine sakin bir atmosferde tamamlanmıştır. Özellikle de ihlallere karşı alınan önlemler, Bosna siyaseti için ümit vericidir. Nitekim sandığa umutsuzluk ve umut ikilemi arasında giden seçmenin bu sonuçlardan memnun olduğu anlaşılmaktadır. Zira Saraybosna'daki seçim sandıklarında kayda değer bir eleştiri görülmemiştir. Sonuçlara bakıldığında Bosnalı seçmenler, oylarının bir işe yaradığını ve bazı şeyleri demokratik ortamda değiştirebildiklerini görmüşleridir.

Öte yandan Bosna-Hersek, yeni bir başlangıcın arifesindedir. Cumhurbaşkanlığı Konseyi'nin iki üyesinin etnik kökenli bir partiden seçilmemesi, önemli bir gelişmedir. Ancak üç ana akım partinin hala meclisteki yerini koruması dikkat çekicidir. Bazı yorumlarda SDA, HDZ BiH ve SNSD'nin akıbetlerinin birbirine bağlı oldukları ifade edilmektedir. Son gelişmelere bakıldığında ise statükonun sürdürülmesinin bu partilerin işine geldiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle de ülke bir başlangıcın arifesinde olsa da önemli bir değişimin yaşanması kolay değildir.

Son olarak belirtmek gerekir ki; yeni seçilen Cumhurbaşkanlığı üyelerini zor günler beklemektedir. Çünkü iç siyasette yaşanan bu değişimi, bölgenin istikrarına ne kadar yansıtabilecekleri ucu açık bir sorudur. Ancak Becirovic ve Komšić'in açıklamaları, işbirliğinin artırılması ve sürdürülebilir istikrarın sağlanması yönündedir. Bir koruyucu gibi tepede bulunan Yüksek Temsilci'nin tartışmalı adımlarının gölgesinde ve nefret söyleminin arttığı bir dönemde bunu başarıp başaramayacaklarını ise zaman gösterecektir.

[1] "Opći izbori 2022- Preliminarni odziv sa redovnih biračkih mjesta", Centralna izborna komisija BiH, <https://www.izbori.ba/?Lang=3&CategoryID=64&id=4284>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[2] "Koalicija "Pod lupom": Preliminarna ocjena izbornog dana za Opšte izbore 2022. godine" Pod Lupom, <https://podlupom.org/press-kutak/vijesti/koalicija-pod-lupom-preliminarna-ocjena-izbornog-dana-za-opste-izbore-2022-godine/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

Mustafa ÇUHADAR

ANKASAM ANALİZ

ABD'nin Pakistan ve Hindistan'a Bakışı Değişiyor mu?

2022 yılının Eylül ayında Washington yönetimi, Pakistan'ın terörle mücadelesine katkıda bulunmak amacıyla F-16 savaş uçağı destek programını açıklamıştır. Hindistan ise Pakistan'a verilen bu F-16'ların eskiden beri terörle mücadele için değil; daha çok kendisine karşı savaşta kullanıldığını iddia ederek bu kararı eleştirmiştir.[1] Bu gelişme üzerine Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Pakistan ve Hindistan'a bakışının değişip değişmediğine dair tartışmalar büyümüştür. Uluslararası kamuoyunda oluşan genel kanağe göre ABD, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısından

sonra Moskova'yı karşısına almayı reddeden Hindistan'a ders vermek amacıyla Pakistan'la ilişkilerini düzeltmeye karar vermiş olabilir. Zira son bir yıldır Afganistan merkezli gelişmeler nedeniyle ABD'nin Pakistan'la arasının bozuk olması, Hindistan'ın lehine bir konjonktür yaratmıştır. Ancak son dönemde şartlar değişmeye başlamıştır.

2018 yılından itibaren ABD, Pakistan'a askeri yardımlarını azaltmış, buna rağmen onun rakibi olan Hindistan'a da savunma alanında

Dr. Cenk TAMER
ANKASAM
Asya-Pasifik
Uzmanı

fazla katkıda bulunmaya istekli olmamıştır. Söz konusu durum, Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan sonra değişmeye başlamıştır. Hindistan, Ukrayna Savaşı'na rağmen Rusya'yla ekonomik, askeri ve siyasi ilişkilerini sürdürmeye ve hatta geliştirmeye devam etmiştir. Bunun üzerine Washington, Yeni Delhi'ye savunma sanayi alanında yardımda bulunabileceğini ve Moskova'nın yerini doldurmak istediklerini söylemiştir. Bu anlamda Washington, Yeni Delhi'yi Moskova'dan ayırabilmek için çabalarını artırmıştır. Konuyla ilgili ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ned Price, "Hindistan'ı Rusya gibi bir ülkeden uzaklaştırmak bir gecede yapabileceğimiz bir şey değil. Bunu uzun vadeli bir zorluk olarak görüyoruz." demiştir. [2]

Hindistan'ın ABD'ye yönelik en temel eleştirisi, savunma alanında kendisine yeterince destek vermemesi ve daha da kötüsü, düşmanlarından biri olarak gördüğü Pakistan'a yeniden destek vermeye başlamasıdır. Hindistan'ın eleştiride bulunduğu bir diğer nokta; Pakistan'a yardım kararının Yeni Delhi'de ABD-Hindistan 2+2 toplantısının yapıldığı esnada alınmasıdır. Bu süreçte ABD'nin Güney ve Orta Asya İşlerinden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Donald Lu, Yeni Delhi'de Hindistanlı mevkidaşıyla 2+2 çerçevesinde görüşmelerde bulunmuştur. Hindistan, ABD'yle bölgede işbirliğini artırmaya çalışırken; Washington yönetiminin İslamabad'la ilişkilerini geliştirmeye yönelmesi, ikili ilişkilerdeki güvensizliği artırmıştır. Bundan kısa süre sonra Pentagon, Hindistan'la herhangi bir sorunlarının olmadığını ve birlikte çalışmaya devam edeceklerini açıklamıştır.[3] Yani ABD, Pakistan ile Hindistan arasında bir tercih yapmak gibi bir durum söz konusu olmadığını vurgulamıştır.

ABD'nin Pakistan'a olan F-16 yardımından bağımsız olarak Hindistan'ın Ukrayna Savaşı'nda Rusya'ya karşı tavır almaya başladığı görülmektedir. Yani ABD, Pakistan'a destek olsun veya olmasın Hindistan, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in bu savaşı sürdürmek için aldığı seferberlik kararından ve Moskova'nın nükleer silah kullanımına dair tehditlerinden rahatsızlık duymaya başlamıştır, denebilir. Bir diğer ifadeyle Putin'in Ukrayna Savaşı'nı sürdürme noktasındaki kararlılığı, Hindistan'ın son süreçte ABD'ye daha fazla yaklaşmasına sebebiyet vermiş olabilir.

Aynı süreçte ABD'nin Pakistan'a destekte bulunduğunu gören Yeni Delhi'nin Washington'la arasını düzeltmek için harekete geçtiği iddia edilebilir. Bu bağlamda Hindistan Dışişleri Bakanı Subrahmanyam Jaishankar, BM Genel Kurulu'na katılmak için gittiği ABD'de 11 gün kalmış ve burada üst düzey yetkililerle temaslarda bulunmuştur. Bu ziyarette Jaishankar, Hindistan'ın bölgesel güvenliğe daha fazla katkıda bulunmak istediğini ve

bu kapsamda daha büyük sorumluluklar almaya hazır olduğunu söylemiştir.[4]

Hindistan'ın bölgesel güvenliğe daha fazla katkıda bulunmasını ve Rusya ve Çin'e tavır almasını isteyen Washington, bu konularda yeterli desteği göremediği için Yeni Delhi'yi baskılamaya devam etmiştir. Dolayısıyla Hindistan'ın yakın gelecekte ABD'nin özellikle Hint-Pasifik politikasına ne kadar destek vereceği veya bu sözlerinde ne kadar samimi olduğu soru işaretidir. Çünkü mevcut politikalarına devam ederse, Hindistan yine ABD'nin bölgedeki birçok ittifakına katılmayacaktır. Ancak Jaishankar'ın ABD'de uzun süren temaları, Hindistan'ın dış politikada gerçekten de bir şeyleri değiştirmeye hazırladığının göstergesi olabilir.

Sonuç olarak ABD, Hindistan'ın dış politikasının beklediği rotaya oturduğunu ifade etmektedir. Hindistan'ı harekete geçiren ABD'nin Pakistan'la ilişkilerini düzelterek bir adım atması olmuştur. Washington, İslamabad'la ilişkilerini henüz düzeltmemiştir. Ancak Yeni Delhi'nin gözünü korkutmak için "-miş" gibi yapmıştır. Dolayısıyla Washington, her iki ülkeyi de istediği çizgiye getirme konusunda oldukça yetenekli olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.

[1] "India Registers Strong Protest with US Over Pakistan F-16 Package", News9live, <https://www.news9live.com/india/india-registers-strong-protest-with-us-over-pakistan-f-16-package-195154>, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

[2] "India, China to Send Troops to Russia for Military Exercise", Economic Times, <https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/india-china-to-send-troops-to-russia-for-military-exercise/articleshow/93647132.cms?from=mdr>, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

[3] "US Has Very Close Partnership, Defence Relationship with India: Pentagon", Business-Standard, https://www.business-standard.com/article/international/us-has-very-close-partnership-defence-relationship-with-india-pentagon-122091400062_1.html, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

[4] "A 'Confident' India Attempts to Strike a Difficult Balance with Both US And China", SCMP, <https://www.scmp.com/news/china/article/3194956/confident-india-attempts-strike-difficult-balance-both-us-and-china>, (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Putin'in BDT Zirvesi'nde Verdiği Mesajlar

7 Ekim 2022 tarihinde Rusya'nın St. Petersburg kentinde Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) gayri resmi liderler zirvesi gerçekleştirilmiştir. Rusya'nın ev sahipliğinde düzenlenen zirveye Azerbaycan, Belarus, Ermenistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan liderleri katılmıştır. Söz konusu zirve, verilen mesajlar bakımından hem BDT ülkeleri hem Rusya hem de dünya için oldukça önemlidir.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, zirvede yaptığı konuşmada devletler arasındaki ekonomik ilişkilerin derinleştirilmesinden bahsetmiştir. Bu bakımdan Putin, BDT içindeki ticari ve yatırım ortaklıklarının geliştirilmesine, ekonomilere direnç kazandırılmasına ve teknoloji konusundaki egemenliğin tesis edilmesine odaklanmıştır, denilebilir. Ayrıca Rus lider, BDT üyesi ve post-Sovyet ülkeler arasındaki çatışmalara

Emrah KAYA
ANKASAM Orta
Asya Uzmanı

ve güvenlik sorunlarına da değişmiştir. Terörizm, aşırılıkçılık, uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçlarla mücadele konularında da görüş alışverişi yapılması gerektiğini dile getiren Putin, Ukrayna örneğine değinerek devletler arasında bazı çatışmaların meydana geldiğini ve bu konuda önlemler alınması gerektiğini belirtmiştir.[1]

Putin'in verdiği mesajlara bakıldığında, Batı'nın Rusya'ya karşı uyguladığı yaptırımları, Moskova'nın BDT üyesi ülkeler üzerinden aşmaya çalıştığı ifade edilebilir. Zira Rusya, ekonomik olarak zorlu bir dönemden geçmektedir. Bu yüzden de Çin gibi ülkelere daha uygun fiyatlardan enerji ihracatı yapmaktadır. Aslında Putin'in ekonomilere direnç kazandırma vurgusu da bu noktada önem kazanmaktadır. Çünkü Rusya, Batı'yla olan münasebetlerinin bozulması hasebiyle Orta Asya ve Kafkasya'ya yönelmektedir.

Bilindiği gibi, son dönemlerde Batılı ve Çinli şirketlerin Orta Asya ve Kafkasya'daki faaliyetleri artmaktadır. Bu durum ise zaman içerisinde Rusya'nın bu ülkelerle ekonomik açıdan rekabet edebilme kapasitesini zayıflatacaktır. Dahası hem Avrupa'nın hem de Çin'in enerji konusunda Orta Asya ve Kafkasya'yı bir seçenek olarak görmesi, Moskova'nın enerji kartı üzerinden Batı'ya yaptığı baskıyı da azaltacaktır. Ancak enerji; Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi bölge devletlerinin ana gelir kaynaklarından biridir. Bu nedenle de Putin, konuşmasında enerjiden ziyade; ekonomiye odaklanmıştır.

Putin'in post-Sovyet ülkeler arasındaki çatışmalara değinmesinin nedenlerinden biri de Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında Moskova'nın barış isteyen bir aktör olmadığı ve çeşitli donmuş çatışma bölgelerini kullanarak çıkarlarına ulaşmaya çalışan politikalar yürüttüğü yönündeki propagandaların artmasıdır. Bu sebeple Rusya Devlet Başkanı, BDT ülkeleriyle gerçekleştirdiği toplantıda, çatışmalara karşı önlemler alınması gerektiği yönünde söylemlerde bulunarak Kremlin'in barışçıl ve yapıcı bir rol oynayabileceği izlenimini oluşturmaya çalışmıştır.

Bununla birlikte Moskova yönetimi, Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle önceliğini batı sınırlarına ve ekonomiye vermiştir. Söz konusu durum ise Moskova'nın bölgesel nüfuzunu zayıflatmıştır. Ancak Putin'in çatışma bölgelerinde alınacak çeşitli önlemler ve kurulacak mekanizmalar üzerinden BDT aracılığıyla etkisini sürdürmeyi amaçladığı ifade edilebilir.

Son olarak Putin'in terörizm, aşırılıkçılık, uyuşturucu ve suçla mücadele konularındaki açıklamalarının özellikle de Orta Asya nazarında önem arz ettiği söylenebilir. Zira Orta Asya devletleri, Afganistan gibi çeşitli güvenlik tehditlerinin bulunduğu bir ülkeyle komşudur. Ayrıca dünyada artan ve gittikçe yayılan radikal ve ayrılıkçı hareketler, bütün BDT ülkeleri için tehdit unsurudur. Bu nedenle Rusya'nın söz konusu devletleri bir arada tutabilmek, etkisini sürdürebilmek ve tehditleri bertaraf edebilmek amacıyla bu vurguları yaptığı görülmektedir.

Kazakistan'da Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü'nün (KGAÖ) askeri tatbikatları devam ederken ve Kırgızistan ile Tacikistan'da tatbikatlar yapılması planlanırken; böylesi bir açıklama yapılması, Rusya'nın mevzu bahis ülkelere güvenlik konusunda katkı vermeye devam edeceği şeklinde okunabilir. Lakin Kırgızistan'daki tatbikatların iptal edilmesi ve diğer ülkelerde de KGAÖ'ye ilişkin aidiyet tartışmalarının yaşanması, Moskova'nın işinin hiç de kolay olmadığını anlamına gelmektedir.

Putin'in dikkat çektiği hususlar, sadece post-Sovyet bölge bazında değil; bütün Avrasya coğrafyası nazarında önem taşımaktadır. Putin, BDT Zirvesi vesilesiyle Rusya'nın siyasi, ekonomik ve askeri ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürdüğünü göstermeyi amaçlamıştır. Ancak verilen mesajların BDT coğrafyasında nasıl bir etki oluşturacağına dair kesin bir tespit yapmak oldukça zordur. Çünkü BDT coğrafyasında tansiyon düşme eğilimi gösterse de hala çatışmalar devam etmektedir. Ayrıca Rusya dışındaki BDT ülkelerine Batı'nın ve Çin'in ilgisi her geçen gün daha da artmaktadır.

[1] "Informal Meeting of CIS Heads of State", President of Russia, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/69551>, (Erişim Tarihi: 08.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Ukrayna Savaşı'nın Gölgesinde Şi ve Putin İşbirliği

Ukrayna Savaşı, Batı'yı ve dolayısıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü (NATO) zayıflatmak bir yana Batı ittifakının daha da güçlenmesine sebep olmuştur. Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, 16 Ekim 2022 tarihinde düzenlenecek Çin Komünist Parti Kongresi'nden üçüncü dönem için görev izni almaya hazırlanırken; halihazırda Rusya'nın içinde

bulduğu durum, Cinping için bir uyarı niteliği taşıyabilir.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ukrayna'da tam olarak istediği sonuçları alamaması ve ilan ettiği kısmi seferberlik[1] kararıyla birlikte sahada yaşanan başarısızlıkların zimnen kabul edilmesi, Çin'in Rusya'yla olan stratejik işbirliğini

**Zeki Talustan
GÜLTEN**

gözden geçirmesine sebebiyet vermektedir. Moskova yönetiminin Ukrayna Savaşı'nda başarıya ulaşması zorlaştıkça, Pekin de "sınırsız ortaklık" ilişkisinin bulunduğu Rusya'nın kayıplarının Çin'in yükselişine zarar verdiğini düşünmektedir.

Aynı zamanda Putin, nükleer tehditlerde de bulunmaktadır. Birçok analist ve stratejist, Putin'in blöf yaptığını ve nükleer güce başvuramayacağını iddia etse de Cinping, en kötü ihtimali de düşünmektedir. Ne de olsa Rusya'nın askeri doktrini, ülkenin toprak bütünlüğünün tehdit altında olması halinde nükleer güç kullanımını meşru kılmaktadır. Nitekim Putin de Rusya'nın toprak bütünlüğü tehlike altına girerse, nükleer güç kullanacaklarını belirten açıklamalarda bulunmuştur.[2]

Aynı zamanda Rusya; Luhansk, Donetsk, Herson ve Zaporijya'daki referandumlar neticesinde söz konusu bölgeleri uluslararası hukuka aykırı bir biçimde ilhak etmiştir. Bu bağlamda Putin, ilgili bölgelerin "Rusya'ya bağlanma kararını" onayladığını açıklamıştır.[3] Bu durumda Ukrayna'nın zikredilen bölgeleri geri almak için yapacağı saldırılar, Putin'in açıklamaları doğrultusunda Rusya'nın nükleer silah kullanımı için bahane oluşturabilir. Böyle bir olasılık, Cinping'in en kötü senaryoyu düşünmesi için yeterlidir.

Cinping ise Çin'in dış politikasında daha barışçıl söylemlere yer vermekte ve yaşanması muhtemel bir Üçüncü Dünya Savaşı'nı engellemeye çalışmaktadır. Rusya'nın Ukrayna'ya yapacağı olası bir nükleer saldırı, ABD'nin 1945 senesinde Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atmasından sonraki ilk nükleer silah kullanımı anlamına gelecek olması hasebiyle Cinping'in 3. dönemine gölge düşürebilecek bir ihtimaldir.

Şi ve Putin, Çin-Rusya İşbirliği Anlaşması'nı imzalamak için 2022 yılının Şubat ayında Pekin'de düzenlenen Kış Olimpiyatları'nda bir araya gelmiştir.[4] Aslında bu görüşmenin yapıldığı ilk aşamada Ukrayna'nın Rusya tarafından işgal edilmesi Cinping tarafından hem sürecin ABD ve NATO'yu zayıflatacak olması hem de ABD ve Batı'nın dikkatini Çin'den uzaklaştırma olasılığı nedeniyle rasyonel gözükmüş olabilir. Fakat Ukrayna'nın ortaya koyduğu direniş ve dolayısıyla savaşın seyri, bu algının değişmesine yol açmıştır. Nitekim Çin Devlet Başkanı da 15-16 Eylül 2022 tarihlerinde Özbekistan'ın kadim şehri Semerkant'ta düzenlenen Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Liderler Zirvesi'nde Rusya'nın başarısızlığından duyduğu memnuniyetsizliği gözler önüne sermiştir. Bu yüzden de Rus lider, Pekin yönetiminin Ukrayna Savaşı'yla ilgili endişelerini anlادığını ifade etmiştir.[5]

Çin'in kaygılarını önemsemediğini dile getirmesine rağmen Putin, 21 Eylül 2022 tarihinde kısmi seferberlik ilan etme kararı almış ve 300.000 yedek askeri göreve çağırmıştır.[6] Fakat bu durum, Rusya'da ciddi protestolara neden olmuş ve yaklaşık 200.000 Rus vatandaşı yurtdışına kaçmıştır.[7] Bu sebeple seferberlik hamlesi, Rusya'nın sahadaki kayıplarına engel olamamıştır. Üstelik savaş tırmanma eğiliminin belirginleşmesi, Çin'in endişelerini daha da derinleştirmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere Pekin, savaşın ve özellikle de Rusya'nın alacağı hızlı bir galibiyetin Batı'yı ve NATO'yu zayıflatacağını düşünmüştür. Fakat sahadaki durum, Trans-Atlantik ilişkilerdeki çatlağı büyük ölçüde onarmış ve NATO içerisindeki birliktelik duygusu pekişmiş, ABD ise en kârlı aktör konumuna ulaşmıştır. Böylelikle ABD, küresel hegemonyasının Avrupa sac ayağını sağlam bir zemine oturtma fırsatı elde etmiştir.

Dahası tarafsızlık politikalarıyla ön plana çıkan ülkeler olan İsveç ve Finlandiya bile NATO'ya üyelik başvurusu yapmıştır.[8] Diğer taraftan Japonya ve Güney Kore gibi Asya ülkelerinden de Batı'nın Ukrayna politikasını desteklediği görülmüştür. Yani savaş, Çin'in Amerikan hegemonyasına meydan okumasını kolaylaştırmamış; aksine bölgesel denklemden dahi elini zorlaştırmıştır. Bu yüzden de gelinen noktada Pekin, Moskova'yla olan münasebetlerini sorgulamaya başlamıştır.

Tüm bu bilgilerden hareketle, Pekin yönetiminin olası nükleer savaş senaryosunu da tüm ihtimalleri göz önünde bulundurmak amacıyla değerlendirmeye aldığı söylenebilir. Zira ABD Başkanı Joe Biden'ın detay vermemesine rağmen böylesi bir savaşın çok ciddi sonuçları olacağını belirten açıklamaları dikkate alındığında,[9] uluslararası ekonomik ve askeri güvenlik ortamının kırılganlaşacağı ve küresel tedarik zincirlerinde bozulmaya yol açacak şekilde Rusya'ya uygulanan yaptırım baskısının artacağı öngörülebilir. Kısacası Moskova'nın ilhak ettiği toprakları "savunma" iddiası çerçevesinde nükleer kartına başvurması, Çin başta olmak üzere tüm dünyayı zora sokacak gelişmelere sebebiyet verebilir.

Aynı zamanda Rusya'nın ilhakları, hemen hemen tüm dünyanın kabul ettiği "Tek Çin" politikasına zarar verebilir. Toprak bütünlüğü ilkesini şiddetle savunan Pekin yönetimi, Moskova'nın bu eylemine karşı çıkmaz, sessiz kalır ve kabul ederse, tutarlılığına gölge düşürebilir. Bu da "Tek Çin Politikası"ni baltalayabilir. Dolayısıyla Çin'in Ukrayna Savaşı'ndaki tutumu, Sovyetler Birliği'nin çöküşüne yol açan türden bir siyasi ve ekonomik parçalanmaya sebebiyet verebilir. Bu da Cinping yönetimini en az nükleer savaş riski

kadar tedirgin etmektedir. Neticede tüm bu gelişmeler, Pekin'i Moskova'yla olan ilişkilerini sorgulamaya itmektedir. Bu da ŞiÖ Semerkant Zirvesi'nde net bir şekilde gün yüzüne çıkmıştır.

[1] "Putin Announces Partial Mobilization and Threatens Nuclear Retaliation in Escalation of Ukraine War", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/21/putin-announces-partial-mobilisation-in-russia-in-escalation-of-ukraine-war>, (Erişim Tarihi: 22.09.2022).

[2] "Putin's 'Incredibly Dangerous' Nuclear Threats Raise the Risk of an Unprecedented Disaster", CNBC, <https://www.cnbc.com/2022/09/23/russia-ukraine-war-putins-nuclear-threats-raise-the-risk-of-disaster.html>, (Erişim Tarihi: 23.09.2022).

[3] "Occupied Regions of Ukraine Vote to Join Russia in Staged Referendums", NPR, <https://www.npr.org/2022/09/27/1125322026/russia-ukraine-referendums>, (Erişim Tarihi: 27.09.2022).

[4] Eva Dou, "What is – and isn't – in the joint statement from Putin and Xi", Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/04/russia-china-xi-putin-summit-statement-beijing/>, (Erişim Tarihi: 27.09.2022).

[5] "Putin-Xi Talks: Russia Leader Reveals China's 'Concern' over Ukraine", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-asia-62912892>, (Erişim Tarihi: 15.09.2022).

[6] "Putin Declares Partial Military Mobilization in Russia", AA, <https://www.aa.com.tr/en/russia-ukraine-war/putin-declares-partial-military-mobilization-in-russia/2690626>, (Erişim Tarihi: 21.09.2022).

[7] "Over 200,000 Russians Flee to Kazakhstan since Partial Mobilization: Kazakh Official", AA, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/over-200-000-russians-flee-to-kazakhstan-since-partial-mobilization-kazakh-official/2702289>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[8] "Sweden and Finland's Journey from Neutral to NATO", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478>, (Erişim Tarihi: 29.08.2022).

[9] "Ukraine War: Biden Warns Putin not to Use Tactical Nuclear Weapons", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-europe-62936643>, (Erişim Tarihi: 17.09.2022).

ANKASAM ANALİZ

Rusya Dondurulmuş Çatışma Bölgelerini Aktive Etmek İster mi?

24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı, Kremlin'in bir hafta içerisinde Kiev'de rejim değişikliği yaşanacağı şeklindeki varsayımına dayanmış ve Rus yetkililer tarafından "özel operasyon" olarak nitelendirilmiştir. İlk aşamada Ukrayna'nın tamamına egemen olmaya çalışan Rus Ordusu, ülkenin stratejik tesislerini hedef almış ve Kiev'i kuşatma altında tutmuştur. Fakat bu süreçte Rusya'nın amaçlarına ulaşamadığı görülmüş ve 2022 yılının Nisan

ayında Moskova, "özel operasyonun" ikinci evresine geçildiğini duyurmuştur. Bu tarihten itibaren savaş, Ukrayna'nın doğusunda yoğunlaşmıştır. 2022 yılının Eylül ayında ise Ukrayna Ordusu'nun çeşitli bölgelerde taarruza geçtiği ve Rus kuvvetlerinin bazı yerlerden çekildiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Kremlin açısından işlerin yolunda gitmediği bir durum söz konusudur.

Dr. Doğan BAŞARAN
ANKASAM
Uluslararası
İlişkiler Uzmanı

Tüm bu gelişmeler yaşanırken; Rusya'nın ağır bir yaptırım baskısıyla karşı karşıya kaldığı da göz ardı edilmemelidir. Askeri anlamda beklediği başarıları elde edemeyen Moskova yönetimi, her geçen gün yaptırımların ekonomik etkilerini de derinden hissetmektedir. Üstelik Rusya'nın Çin, Hindistan ve Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) üyesi devletler gibi temel müttefiklerinden de beklediği desteği alamadığı söylenebilir. Bu da giderek yalnızlaşan bir Rusya realitesi ortaya çıkarmıştır.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ise 21 Eylül 2022 tarihinde yaptığı açıklamayla, "kısmi seferberlik" ilan edildiğini duyurmuştur. Kuşkusuz bu karar, Moskova'nın Ukrayna Savaşı'nda ciddi bir personel sıkıntısı yaşadığının itirafı anlamına gelmektedir. Buna rağmen Rus yetkililer, nükleer silahlar üzerinden tehditlerde bulunarak Rusya'nın yenileceği bir savaşın tüm dünyanın kaybedeceği bir sürece evrileceğini ima etmektedir. Fakat nükleer silah kullanımına dair söylemleri ne kadar hayata geçireceği şüphelidir. Nitekim son günlerde bu tutumunu ve söylemini değiştirmeye çalışan bir Moskova söz konusudur. Zira bu, çok uç bir senaryodur. Ancak Rusya'nın çeşitli bölgelerde farklı çatışma alanları yaratarak Batı'nın ilgisini Ukrayna'dan uzaklaştırmak isteyeceği yönünde ciddi iddialar vardır. Bu olasılık ise nükleer savaşa kıyasla çok daha makuldür. Öyleyse sorulması gereken soru şudur: Rusya, dondurulmuş çatışma bölgelerini aktive etmek ister mi?

Aslında Rusya'nın Batı'yı birbirinden farklı coğrafyalardaki krizlerle uğraşmak durumunda bırakarak Ukrayna'da elini rahatlatması, göz ardı edilemeyecek bir senaryodur. Lakin Moskova'nın bunu yapabilecek kapasitesinin bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Çünkü Ukrayna'daki savaş için bile personel sıkıntısı yaşayan ve yaptırımlar nedeniyle ekonomik sorunlarla yüzleşen Moskova yönetiminin yeni çatışma alanlarına odaklanacak enerjisinin olduğunu iddia etmek güçtür. Üstelik dondurulmuş çatışma alanlarının aktive olması halinde söz konusu bölgelerdeki statükonun Rusya'nın aleyhine olacak şekilde değişmesi de ihtimal dahilindedir.

Bu noktada Kremlin'in dondurulmuş çatışma bölgelerine ilişkin genel yaklaşımına değinilmesinde yarar vardır. Esasen Rusya, özellikle de post-Sovyet coğrafyadaki ihtilafli bölgelerde ateşkes ortamının sürmesini; fakat kalıcı barış anlaşmasının imzalanmamasını sağlamaya dönük bir strateji yürütmektedir. Böylelikle ilgili bölgelerde barış gücü adı altında asker bulundurmakta ve gerektiğinde çatışmaları aktive ederek, kontrollü krizler yaratarak ve sonrasında arabuluculuk yaparak nüfuzunu pekiştirmektedir. Bu nedenle de Moskova'nın mevcut durumda dondurulmuş çatışma bölgelerini sıcak çatışma alanlarına çevirmek

istemeyeceği öne sürülebilir. Zira Rusya'nın çatışma yaşanması durumunda söz konusu alanlardaki barış gücü personellerinin sayısını arttırması ve arabuluculuk diplomasisi yürütmesi gerekecektir. Bu da yalnızca Batı'nın değil; Rusya'nın da ilgisinin Ukrayna'dan uzaklaşması anlamına gelecektir.

Yukarıda belirtilen bilgilerden hareketle, Rusya'nın müdahil olabileceği iddia edilen dondurulmuş çatışma bölgelerindeki durumdan bahsedilmelidir. İlk olarak 13-14 Eylül 2022 tarihlerinde Azerbaycan ile Ermenistan arasında yaşanan sınır çatışmalarına değinmek gerekirse, Moskova yönetiminin çatışmalar sırasında sessiz kaldığı ve herhangi bir açıklamada bulunmaktan imtina ettiği vurgulanmalıdır. Zaten çatışmaların ardından taraflar arası müzakerelerin adresinin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Fransa'ya kaydığı görülmüştür. Bu da Rusya'nın Güney Kafkasya'daki etkisinin azalması demektir. Dolayısıyla Moskova, bölgede İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra oluşan statükonun sürdürülmesini, daha büyük çatışmaların yaşanmasına tercih edeceğini gözler önüne sermiştir.

Diğer taraftan Ukrayna Savaşı'yla birlikte gündeme gelen Transdinyester Sorunu'nda da vaziyet çok farklı değildir. Bilindiği üzere Transdinyester, Moldova'nın toprak bütünlüğünün bir parçası olmakla birlikte Ukrayna'nın doğusundaki ayrılıkçı gruplar gibi Rusya'ya bağlanma eğiliminin bulunduğu bir bölgedir. Halihazırda Transdinyester'de Rus Barış Güçleri görev yapmaktadır. Dolayısıyla burada çatışmaların başlaması halinde, dengenin Moskova'nın aleyhine şekillenmesi mümkündür.

Dahası Rusya'nın Transdinyester Sorunu'nu aktive etmesi için Ukrayna'nın Moldova sınırında yer alan Odessa kentini ele geçirmesi gerekecektir. Fakat Tahl Koridoru Antlaşması vesilesiyle Odessa, gıda krizinin aşılmasına dönük çabaların kilit noktası haline gelmiştir. Yani Rusya, üstü kapalı olarak Batı Dünyası'na en azından kısa vadede Odessa'yı ele geçirmeyeceğinin ve dolayısıyla Transdinyester'e ilişkin herhangi bir hamle yapmayacağına garantisini vermiştir. Üstelik Transdinyester Sorunu'nun aktive olması halinde Ukrayna'daki savaşın seyrine bağlı olarak Batı'dan destek alacak Kişinev yönetiminin meseleyi kendi ulusal çıkarları doğrultusunda çözmesi de olasıdır. Bu yüzden de Moskova, Transdinyester Sorunu'nun dondurulmuş bir mesele olarak kalmasını isteyecektir.

Transdinyester Meselesi'ne benzerlik taşıyan bir diğer konu ise Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya bölgelerindeki durumdur. Her iki bölgede de ayrılıkçı yönetimler bulunmakta ve bu sözde devletler, Moskova tarafından tanınmaktadır. İki bölgenin de Rusya'ya bağlanma yönünde bir eğilime sahip olduğu bilin-

mektedir. Hatta 2022 senesinin Nisan ayında Güney Osetya'da Rusya'ya bağlanma amacıyla bir referandum düzenleneceği açıklanmış; lakin daha sonra bu referandum iptal edilmiştir. Elbette bu gelişme de Kremlin'in yeni bir çatışma bölgesini istemediği şeklinde yorumlanabilir.

Rusya-Ukrayna Savaşı esnasında yaşanan Karakalpakistan ve Dağlık Badahşan olaylarına bakıldığında da Moskova'nın süreci izlemeyi tercih ettiği ve bölge devletlerinin tepkisini çekecek açıklamalarda bulunmaktan sakındığı görülmektedir. Özellikle de Dağlık Badahşan'ın kriz alanına dönüşmesinin özeld İngiltere'nin ve genelde ise Batı'nın etkisini arttıracak bir gelişme olacağı söylenebilir.

Öte yandan Moskova yönetiminin Bosna-Hersek'te de Sırlar üzerinden pan-Slavist hamlelerde bulunarak birtakım karışıklıklar yaratabileceği iddia edilmektedir. Balkanların aslında Güneydoğu Avrupa olduğu düşünüldüğünde, trans-Atlantik ilişkilerdeki kırılganlığı arttırmak isteyen Rusya'nın Avrupa'yı istikrarsızlaştıracak bir hamle yapması makul gözükse de Sırbistan'ın Bosnalı Sırları bir çatışmanın öznesi olma noktasında nereye kadar destekleyeceği belirsizdir. Zira her ulus-devlet gibi Sırbistan da kendi ulusal çıkarlarına öncelik vermektedir. Nitekim Moskova'yla olan yakın ilişkilerine rağmen Belgrad, Avrupa Birliği (AB) hedefini sürdürmektedir. Dahası Sırbistan-Kosova sınırında yaşanan gerilimde de sürecin AB'nin arabuluculuğunda çözüldüğü görülmüştür.

Kısaca özetlemek gerekirse, Ukrayna Savaşı sebebiyle Kremlin, kriz yaratma ve krizleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme gücünü büyük ölçüde yitirmiştir. Bu yüzden de Moskova'nın dondurulmuş çatışma bölgelerini aktive etmesi, rasyonel bir seçenek değildir. Bununla birlikte Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri müdahalesinin de 24 Şubat 2022 tarihinden önce rasyonel gözükmediği vurgulanmalıdır. Bu anlamda Rusya'nın 2000'li yıllardaki başarısını bir ölçüde bu öngörülemeliğe borçlu olduğu ifade edilebilir. Fakat aynı öngörülemelik, Ukrayna'da işlerin yolunda gitmemesinin de temel nedenidir.

Üstelik Rusya, dondurulmuş çatışma bölgelerini aktive edebileceğinin mesajlarını da vermektedir. Nitekim Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Transdinyester'deki Rus Barış Güçleri'ne gerçekleştirilecek herhangi bir saldırıyı, Rusya topraklarına yapılmış sayacaklarını belirten açıklamaları hafızalardaki yerini korumaktadır.[1] Benzer bir şekilde Rusya'nın çeşitli belgesellerde Bosna'da "Nazi varlığı" bulunduğunu iddia ettiği görülmekte ve bu da akıllara Ukrayna Savaşı'nda kullanılan söz konusu ülkenin "Nazisizleştirileceği" argümanını getirmektedir. Tüm bu hususlar ise Kremlin'in dondurulmuş çatışma bölgelerini aktive edebileceği şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak böyleleri bir hamlenin rasyonel olmadığı düşünüldüğünde, Moskova'nın dondurulmuş çatışma bölgelerini daha ziyade bir baskı unsuru ve koz olarak Batı'ya karşı kullandığı söylenebilir.

Sonuç olarak Rusya-Ukrayna Savaşı'yla birlikte Moskova yönetiminin Batı'nın ilgisini farklı coğrafyalara çekmek istediği öne sürülmüş ve bu bağlamda dondurulmuş çatışma bölgeleri gündeme gelmiştir. Fakat Moskova yönetiminin gerek yaptırım baskısı hasebiyle gerekse de savaşta ihtiyaç duyduğu personel sayısını karşılama noktasında yaşadığı sorunlar sebebiyle farklı kriz alanları yaratmak istemeyeceği söylenebilir.

[1] "Лавров заявил, что действия против миротворцев в Приднестровье будут считаться нападением на РФ", TASS, <https://www.interfax.ru/russia/860242>, (Erişim Tarihi: 05.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Kuzey Kore'nin Nükleer Denemelerindeki Artışın Sebebi Ne?

9 Eylül 2022 tarihinde nükleer güç olduğunu ilan eden yasayı[1] çıkarmasının ardından Kuzey Kore, iki hafta içinde toplam 6 defa nükleer füze denemesi gerçekleştirmiştir.[2] Pyongyang yönetimi tarafından yaratılan ve gün geçtikçe büyüyen nükleer tehditlere karşı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından da bazı hamleler yapılmıştır. 25 Eylül 2022 tarihinde Güney Kore, Kuzey Kore'nin denizlere nükleer füzeler fırlattığını ilan etmiş[3] ve ardından 29 Eylül 2022 tarihinde ABD Başkan Yardımcısı Kamala Harris, Washington yönetiminin Seul Hükümeti'ne olan desteğini göstermek için Kuzey Kore-Güney Kore sınırındaki askerden arındırılmış bölge olan DMZ'ye ziyaret gerçekleştirmiştir.[4] Bu esnada

Güney Kore'ye silah konuşlandırmaya başlayan ABD'nin eylemleri ise caydırıcılık yaratmak bir yana Kuzey Kore'nin nükleer başlık taklabilen balistik füze denemelerini hızlandırmıştır.[5]

Tüm bu olayların ardından 4 Ekim 2022 tarihinde Kuzey Kore, Japonya'ya deneme amaçlı bir nükleer füze fırlatmış[6] ve tüm bölgeyi endişeye sevk etmiştir. Bu nedenle ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken, Güney Kore Dışişleri Bakanı Park Jin ve Japonya Dışişleri Bakanı Yoshimasa Hayashi'yle telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir.[7]

ABD Başkanı Joe Biden ise atılacak adımlarla ilgili Japonya Başbakanı Fumio Kishida'yla tele-

**Zeki Talustan
GÜLTEN**

fon görüşmesi yapmıştır.[8] Söz konusu görüşmenin ardından ABD ve Japonya, ortak tatbikatlar düzenlemeye başlamıştır. [9] Kısacası Kuzey Kore, nükleer denemeleri nedeniyle bölgesel çapta bir "güvenlik ikilemi" yaratmıştır. Fakat belirtmek gerekir ki; Pyongyang yönetiminin eylemlerinde meydana gelen artış, tesadüfi bir durum değildir.

Öncelikle bu gelişme, Pyongyang yönetiminin diğer devletlere, kendi askeri teknolojisinin, saldırı kapasitesinin ve nükleer silahlarının gelişmişliğini sergilemesi bakımından önemlidir. Bu noktada Kuzey Kore'nin askeri kapasitesinin en üst seviyeye ulaştığı okuması yapılabilir. Fakat mesele bundan ibaret değildir. Zira Pyongyang'ın böyle bir zamanlama tercihinde bulunmasının da çeşitli sebepleri vardır.

Bahse konu olan nedenlerden ilki, Kuzey Kore'ye karşı yapılan ve caydırıcı olması beklenen eylemlerin aslında Pyongyang üzerinde provakatif bir etki yaratmasıdır. Çünkü Kuzey Kore'nin nükleer testlerinin ABD ve Güney Kore'nin büyük ölçekli deniz tatbikatlarına yeniden başlamasından ve Harris'in DMZ'yi ziyaret etmesinden sonra gerçekleşmesi, bunu teyit etmektedir. Yani ABD ve müttefikleri tarafından hayata geçirilen faaliyetler, Kuzey Kore'yi öfkelenmekte ve Pyongyang'ın geri adım atmasını zorlaştırmaktadır.

Bir diğer sebep ise küresel çapta siyasi bir istikrarsızlığın olmasıdır. Bilindiği gibi, uluslararası kamuoyunun gündeminde Ukrayna Savaşı ve enerji krizi yer almaktadır. Aynı zamanda Tayvan merkezli gelişmeler de hala önemini korumaktadır. Kuzey Kore ise söz konusu istikrarsızlıktan yararlanmakta ve uluslararası kamuoyunun yeterince meşgul olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden de Pyongyang, kendisine yeni bir yaptırım paketi uygulanamayacağına inanmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra Ukrayna Savaşı, Washington yönetimini de meşgul eden bir meseledir. Fakat savaş, yalnızca ABD'nin enerjisini yöneltmesi gereken bir konu olmakla kalmamış; aynı zamanda Pyongyang ile Moskova arasındaki bağların gelişmesine de yol açmıştır. Nitekim 7 Ekim 2022 tarihinde Kim Jong Un, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in doğum gününü kutlamış ve Rus lideri, "ABD tarafından yaratılan zorlukları ve tehditleri ezdiği" için tebrik etmiştir.[10] Ayrıca Kim Jong Un, Pyongyang ile Moskova arasındaki işbirliğinin "daha önce hiç olmadığı kadar güçlendiğini"[11] belirtmiştir. Bu noktada Pyongyang yönetiminin Moskova'nın izolasyon sebebiyle artan müttefik ihtiyacından faydalandığı söylenebilir. Füze denemelerinin zamanlamasını da bu perspektiften okumak gerekmektedir.

Aynı zamanda tıpkı Ukrayna Savaşı'nda olduğu gibi, Tayvan üzerinden meydana gelen kriz de Kuzey Kore'nin Washington

ile Pekin arasında artan gerilimden yararlanmasını sağlamıştır. Çünkü ABD'nin Güney Kore ve Japonya'yla birlikte düzenlediği tatbikatlar, en temelde Çin'i çevreleme politikasının bir parçasıdır. Washington yönetiminin bölgedeki faaliyetlerinin nedeninin Kuzey Kore'nin eylemleri olduğunu belirtmesi ise esas hedefin makyajlanması şeklinde yorumlanabilir. Çünkü Kuzey Kore'nin mevcut tutumu, ABD'nin bölgedeki varlığına meşru bir zemin yaratılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle ABD'nin bölgedeki faaliyetleri, sanılanın aksine; Kuzey Kore'yi cesaretlendirmektedir.

Son olarak altını çizmek gerekir ki; 2017 yılında Kuzey Kore'ye ağır yaptırımlar uygulanan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde (BMGK) halihazırda güçlü bir birliktelik duygusu bulunmamaktadır. Nitekim Rusya, savaş içerisindedir. Çin ise insan hakları raporları üzerinden BMGK'da savunma pozisyonuna sürüklenmektedir. Böylesi bir ortamda BMGK'nın Kuzey Kore hakkında yeni yaptırım kararları alması zordur. Bu da Pyongyang için nükleer füze testlerinde uygun bir zamanlama anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak gerek Rusya'nın artan müttefik ihtiyacı gerek BMGK içerisinde Kuzey Kore'ye yaptırım uygulanacak birlikteliğin bulunmaması gerekse de ABD'nin bölgedeki faaliyetlerinin Pyongyang'ı tahrik etmesi, Kuzey Kore'nin nükleer denemeler için doğru zamanın geldiğini düşünmesine yol açmıştır. Bu durum ise bölgedeki güvenlik ikileminin daha da derinleşeceğine işaret etmektedir.

[1] "Much Ado About Nothing: North Korea's New Nuclear Law", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2022/09/much-ado-about-nothing-north-koreas-new-nuclear-law/>, (Erişim Tarihi: 13.09.2022).

[2] "North Korea Carries Out Sixth Missile Launch in Two Weeks", BBC, <https://www.bbc.com/news/world-asia-63153903>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[3] "South Korea Says North Korea Test-Fired Missile toward Sea", AP News, <https://apnews.com/article/south-korea-north-ronald-reagan-joint-chiefs-of-staff-063174c44cb0ab2dd32df975abfcd04>, (Erişim Tarihi: 25.09.2022).

[4] "Kamala Harris Visits DMZ after North Korea Missile Launch", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2022/9/29/kamala-harris-prepares-for-dmz-visit-after-n-korea-missile-launch>, (Erişim Tarihi: 29.09.2022).

[5] "N.Korea Flies Warplanes Near S.Korea After Missile Launches", AP News, <https://apnews.com/article/japan-seoul-south-korea-north-joint-chiefs-of-staff-6cb-b36c582a09b7c9b6005eb>, (Erişim Tarihi: 06.10.2022).

[6] "North Korea Sends Missile Soaring Over Japan in Escalation", AP News, <https://apnews.com/article/seoul-south-korea-north-joint-chiefs-of-staff-1026206c80666ffcd-b3983ebf45e14b>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[7] "Blinken Holds Calls With South Korea, Japan to Condemn North Korea's Missile Launch", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/blinken-holds-calls-with-skorea-japan-condemn-nkorea-missile-launch-2022-10-04/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[8] "Biden Consults Japan PM Kishida After N. Korea Missile Test", AP News, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-biden-seoul-united-nations-japan-6074b38f47c8b-319c36dlda4f542f799>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

[9] "U.S., Japanese Fighter Jets Carry Out Drills After North Korea Missile Launch", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-japanese-fighter-jets-carry-out-drills-after-north-korea-missile-launch-2022-10-04/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2022).

ANKASAM ANALİZ

Bosna Hersek Seçim Sonuçları ve Seçim Yasası

Bosna Hersek'te 2 Ekim 2022 tarihinde yapılan genel seçimler, Seçim Yasası tartışmalarının gölgesinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla gergin bir süreçte cereyan eden seçimlerin sonuçlarına bakıldığında, Boşnak, Sırp ve Hırvat üyelerden oluşan Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi'nde bazı değişikliklerin yaşandığı görülmektedir. Nitekim Bosna Hersek Merkez Seçim Komisyonu'nun paylaştığı sonuçlara göre; Boşnak adaylardan Sosyal Demokrat Partisi (SDP) adayı Denis Becirovic %57,20 oyla ilk sırada, Demokratik Eylem Partisinin (SDA) Başkanı Bakir Izetbegovic ise %37,59 oyla ikinci sırada yer almıştır. Hırvat adaylar arasında Zeljko Komsic %54,21

oy alarak seçim yarışını birinci sırayı tamamlarken; rakibi Borjana Kristo ise %45,79 oy oranıyla ikinci olmuştur. Sırp adaylar arasında ise Milorad Dodik'in liderliğindeki Bağımsız Sosyal Demokratlar İttifakı (SNSD) adayı Zeljka Cvijanovic, %52,67 oy alarak birinci sırada yer alırken; rakibi Mirko Sarovic, %35,90 oy almıştır.[1]

Merkez Seçim Komisyonu, seçimlere katılım oranının ise %50 olduğunu açıklamıştır. Dolayısıyla açıklanan sonuçlara göre, ülkedeki Devlet Başkanlığı Konseyi'nin Boşnak üyesi Denis Becirovic, Hırvat üyesi Zeljko Komsic ve Sırp üyesi de Zeljka Cvijanovic olmuştur.

Sibel MAZREK
ANKASAM Medya
Koordinatörü

Seçim neticelerine bakıldığında, genel anlamıyla ülkedeki Boşnak, Hırvat ve Sırp'ların muhalefet kanadını destekledikleri görülmektedir. Ülkedeki vatandaşların muhalefeti desteklemesi, bir değişim arzusunda olduklarını göstermektedir. Burada özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından daha da derinleşmeye başlayan ekonomik krizin önemli bir etkisi vardır. Vatandaşlar, yaşanan zorlu süreçte çareyi değişimde aramışlardır.

Devlet Başkanlığı Konseyi'nin Boşnak üyeliği için yarışan Becirovic, seçim yarışını %7'lik bir farkla kazanmıştır. On bir muhalefet partisinin blok olarak Becirovic'i desteklemesi, SDP'nin galibiyetinde belirleyici faktör olmuştur. Nitekim SDA adayı Izetbegovic de bu duruma işaret ederek, "On bir partinin ittifakına karşı başarılı olmamız zordu. SDA, son iki seçime göre oylarını artırdı. SDA, hâlâ Bosna Hersek'in en güçlü partisidir" değerlendirmesinde bulunmuştur.[2]

Devlet Başkanlığı Konseyi'ndeki Boşnak ve Sırp üyelerin değiştiği, Hırvat üyenin ise yeniden seçildiği ülkede, ilgili üyelerin ülkedeki kırılmalı siyasi yapıda nasıl bir politika izleyecekleri merak edilmektedir. Becirovic seçim sonrası yaptığı açıklamada, Bosna Hersek'in Avrupa Birliği (AB) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyelik süreçlerinde kararlı olmaya devam edeceğini belirttiği görülmüştür.[3] Komsic de sonuçlardan memnun olduğunu ifade ederek Bosna Hersek'in siyaset sahnesinde bazı değişimler yaşanacağına dikkat çekmiştir.[4] Komsic'in ülkedeki Boşnakların çıkarlarını savunduğu ve bu sebeple de bazı Boşnak seçmenlerden oy aldığı belirtilmektedir.[5] Bu husus göz önünde bulundurulduğunda, kendisinin ülkenin çıkarlarını savunan bir siyaset anlayışıyla hareket edeceği öngörülebilir.

Öte yandan hatırlanacağı üzere, eski Sırp üye Dodik'in benimsediği politika, Bosna Hersek'teki siyasi krizin derinleşmesine neden olmuştur. Bu yüzden de Devlet Başkanlığı Konseyi'nin yeni Sırp üyesi Cvijanovic'in farklı bir politika yürütüp yürütmeyeceği tartışma konusudur. Ancak Cvijanovic'in aynı partide olduğu Dodik'ten çok farklı davranması beklenmemektedir. Nitekim Cvijanovic, seçim galibiyetinin ardından yaptığı açıklamada, Sırp Cumhuriyeti'nin çıkarlarını savunacağını söylemiştir.[6] Dolayısıyla Cvijanovic, Dodik'in liderliğindeki SNSD'nin görüşlerini içselleştirmiş bir kişidir. Cvijanovic'in Dodik'in ayrılıkçı politikalarını devam ettirmesi ise ülkedeki istikrarsızlığı arttırabilir. Elbette bu konuda Cvijanovic'in Sırbistan ve Rusya'yla yürüteceği ilişkiler de kritik bir rol oynayacaktır.

Oy Sayımı Devam Ederken Seçim Yasası'nda Yapılan Değişiklik Ne Anlama Geliyor?

Bilindiği gibi, Bosna Hersek'te seçim sandıklarının kapanmasının hemen ardından oy sayımı işlemi devam ederken; Yüksek Temsilci Christian Schmidt, zamanlama açısından manidar bir hamle yaparak, 2022 yılının Mart ayından beri tartışmalara konu olan Seçim Yasası'nı değiştirdiğini açıklamıştır.

Schmidt, Bonn yetkilerine dayanarak Bosnalı siyasetçilerin üzerinde uzlaşamadıkları seçim yasağı değişikliklerini "dayatma" yoluyla yasalaştırmıştır. Schmidt, değişikliğin "seçmenlerin iradesinin yönetime yansıtılabilmesi ve ülkenin abluka politikalarıyla felç edilmemesini sağlamak" amacıyla gerçekleştirildiğini vurgulamıştır.[7] Söz konusu değişiklik; Bosna Hersek Federasyonu'nda (FBiH) entite yönetiminin fonksiyonelliğinde ilerleme sağlanacağı ve hükümetin kurulmasında daha önceki tikanlıkların tekrar edilmesinin önüne geçileceği belirtilmiştir.[8]

Seçim Yasası'nda yapılan değişiklik; FBiH Halklar Meclisi'ndeki kurucu halkların (Boşnak, Hırvat, Sırp) delege sayısı 17'den 23'e, sandalye sayısı ise 58'den 80'e çıkarılacaktır. Böylece FBiH'teki on kantonda çoğunlukla Hırvatların yaşadığı bölgelerin temsil sayısı artacaktır. Bu kararın ülkedeki milliyetçi Hırvat partisi Hırvat Demokrat Birliği'nin lehine olduğu, temsil hakkının güçlenmesinin önünü açacağı ve gelecek dönemde Hırvatların birçok konuda söz sahibi olabileceği iddia edilmektedir.[9]

Seçim Yasası'nda yapılan değişiklik ise en çok Hırvatistan'ı memnun etmiştir. Zira Hırvatistan Başbakanı Anderj Plenkovic, Yüksek Temsilci Schmidt'le "aylarca gizlice" görüşmelerini itiraf etmiştir. Değişiklik sonrası yaptığı açıklamada Plenkovic, değişiklik vesilesiyle Bosna Hersek'teki Hırvatların siyasi varlıklarının temsillerinin garanti altına alındığını belirtmiştir.[10]

Öte yandan Hırvatistan Cumhurbaşkanı Zoran Milanovic, Schmidt'in aldığı kararı eleştirerek "Hırvatistan'a müebbet hapis verildi ve ne yazık ki biz bunu kutluyoruz. Bu karar, Zagreb'in dış politikası için felakettir. Düşmanca bir davranıştır." demiştir.[11] Dolayısıyla Bosna Hersek'teki gelişmeler, Hırvatistan'da Başbakan ile Cumhurbaşkanı arasında yaşanan ihtilafı derinleştirmiştir.

Sonuç olarak Bosna Hersek'te seçim sonuçlarının açıklanmasıyla yeni ve bir o kadar da zor bir sürece girilmiştir. Seçim Yasası'nda Hırvatların lehine değişiklik yapılması ise ülkedeki siyasi krizi daha da arttırabilir. Bu değişikliğin hükümetin kurulmasını kolaylaştırmak ve siyasi istikrarı korumak amacıyla yapıldığı söylene de krizi tırmandırması mümkündür. Bu sebeple HDZ'nin işine yarayacak bu değişiklikte birlikte Hırvatistan'ın ülkedeki nüfuzunun artacağı öngörülebilir.

BASINDA ANKASAM

11 Ekim 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan TRT Haber'de Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki güncel durumu değerlendirdi.

13 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Özbekistan'da düzenlenen Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Liderler Zirvesi'ni TVNET "Gündüz Bülteni" programına değerlendirdi.

13 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Avrasya Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu, Astana'da Gerçekleştirilecek olan CICA Zirvesi'ni Khabar-24'e değerlendirdi.

13 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Kazakistan ziyaretini, Kazakistan'ın önde gelen medya kuruluşlarından Haber 24 Televizyonu'na değerlendirdi.

13 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Türkiye-Kazakistan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Toplantısı'na dair değerlendirmelerde bulundu

13 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Avrasya Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu, Kerç Köprüsü'ne yapılan saldırıyı Haber Global'e değerlendirdi.

14 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Kazakistan'ın başkenti Astana'da düzenlenen 6. Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) Zirvesi'ni TVNet'e değerlendirdi.

14 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Avrasya Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu, Rusya-Ukrayna Savaşı'nı Kazakistan'ın önde gelen medya kuruluşlarından Haber 24 Televizyonu'na değerlendirdi.

14 Ekim 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Asya-Pasifik Uzmanı Dr. Cenk Tamer, Çin'deki Şi Cinping dönemini Haber Global'e değerlendirdi.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VI , SAYI I

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VI , SAYI I

